

Pohjanmaan maakuntastrategia 2026–2029

Hyväksytty Pohjanmaan maakuntavaltuustossa 27.4.2026

Sisällysluettelo

Yhteenveto	3
1 Johdanto	6
1.1 Pohjanmaan maakuntastrategia yhteisen kehittämistahdon muovaajana.....	6
1.2 Lähtökohtana kestävä kehitys.....	6
1.3 Tulevaisuus tehdään yhdessä	7
2 Pohjanmaa muuttuvassa maailmassa	9
3 Pohjanmaan visio ja tavoitteet	13
3.1 Yritteliäs Pohjanmaa	14
3.2 Yhteisöllinen Pohjanmaa	26
3.3 Ympäristövastuullinen Pohjanmaa	32
4 Maakuntastrategian toteuttaminen ja seuranta	38
4.1 Maakunnallinen yhteistyö.....	38
4.2 Maakuntien välinen ja kansallinen yhteistyö	38
4.3 Kansainvälinen yhteistyö.....	38
4.4 Rahoitus	39
4.5 Seuranta	39

Liite 1	Maakuntastrategian valmisteluprosessi
Liite 2	Maakuntaohjelman ympäristövaikutukset

Yhteenveto

Yritteliäs Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaan aluetalous kuuluu monella mittarilla mitattuna Suomen kärkikaartiin. Teollisuustuotanto perustuu korkeaan teknologiaan ja osaamiseen. Viennin osuus teollisuustuotannosta on yksi maan korkeimpia.

Energiateknologiakeskittymän toimialat tuottavat noin puolet teollisuusyritysten arvonlisäyksestä ja työpai-koista, ja vastaavat valtaosasta yritysten tutkimus- ja kehittämispanostuksista.

Vihreä ja digitaalinen siirtymä ovat avaamassa Pohjanmaan yrityksille suuria mahdollisuuksia digivihreälle kasvulle ja vihreän kädenjäljen kasvattamiselle.

Monissa pk-yrityksissä on haasteita uusien teknologioiden käyttöönotossa ja niihin pohjautuvien uusien toimintamallien luomisessa. Kasvuyrityksiä syntyy verrattain vähän.

Pohjanmaan elinkeinoelämässä osaajapula on jo pitkään ollut yksi keskeisimmistä kasvun rajoitteista

Alueen saavutettavuus on kohtalaisen hyvä, mutta infrastruktuuria ei ole kehitetty samaa vauhtia elinkeinoelämän tarpeiden, alueidenkäytön muutosten ja liikenteen kasvun kanssa.

Pohjanmaan maaseutu on edelleen elinvoimainen.

Tavoitetila 2050

Vahvasta ja monipuolisesta elinkeinoelämästäamme kasvaa uusia tulevaisuuden kärkiä.

Markkina-alueena koko maailma - Pohjanmaalla on monipuolinen ja globaalisti kilpailukykyinen elinkeinoelämä, jossa vienti on osa dna:ta.

Innovaatioilla kohti puhtaampaa maailmaa - Pohjanmaan innovaatiojärjestelmä ja TKI-investoinnit tuottavat huippuosaamista ja ratkaisuja, jotka vähentävät päästöjä paikallisesti ja maailmalaajuisesti.

Verraton paikka yhteistyölle - Korkealaatuista koulutusta ja tutkimusta tarjoavien koulutustoimijoiden vahva verkosto luo yrityksille edellytyksiä kehittyä ja investoida.

Investointeja ja uusia asukkaita houkutteleva solmukohta - Pohjanmaa vetää puoleensa investointeja, osaavaa työvoimaa ja opiskelijoita kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kasvua ja kilpailukykyä edistävä infrastruktuuri ja liikenne - Resilientti ja tulevaisuuskestävä liikenne-, energia-, teollisuusalue-, digitaalinen ja rajat ylittävän yhteistyön infrastruktuuri.

Kannattava alkutuotanto huoltovarmuuden perustana - Pohjanmaalla on kannattava alkutuotanto, jossa yhdistyvät kestävyys ja innovatiivisuus ja joka takaa kansallisen huoltovarmuuden.

Paikallinen yrittäjyys kukoistaa ja uudistuu - Pohjanmaan mikro- ja pk-yritykset kukoistavat ja kehittävät paikallisia arvoketjuja uusilla kärjillä, sekä kaupunkialueilla että maaseudulla.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 1. Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat.
- Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen.
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Painopiste 2. Kohti tulevaisuuden kärkiä (älykäs erikoistuminen)

- Luomme uutta kilpailuetua uuden osaamisen ja innovaatioiden avulla automaation, dataan perustuvan arvonluonnin, energiateknologian ja kiertotalouden aloilla.
- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen teollisuuden uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Yhteisöllinen Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaalla väestö voi keskimäärin hyvin, mutta hyvinvointierot ovat kasvussa. Liikaa nuoria, ulkomaalais-taustaisia, vähän koulutettuja ja täsmätökykyisiä jää yhteiskunnan ulkokehälle.

Pohjanmaalla on jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista. Esimerkiksi nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätökykyisten työllisyydessä on kuitenkin vielä nostamisen varaa.

Julkiseen palvelujärjestelmään kohdistuu paineita, kun palveluiden tarve kasvaa, mutta julkisen talouden tilanne heikkenee.

Luottamus demokratiaan ja julkiseen hallintoon uhkaa heikentyä ja yhteiskunnan asenneilmapiiri kiristyä, mihin Pohjanmaallakin on syytä varautua.

Järjestöjen ja yhdistysten rahoitustilanne heikkenee eikä uusia tekijöitä useinkaan tahdo löytyä.

Pohjanmaan väkiluku ja työikäisen väestön määrä kasvaa jälleen ennätyksellisen maahanmuuton seurauksena.

Tavoitetila 2050

Luomme elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä.

Hyvinvoivat ja osaavat asukkaat – Kaikilla asukkailla on mahdollisuus hyvään toimeentuloon ja jatkuvaan osaamisensa kehittämiseen.

Sujuvat palvelut – Arjen palvelut ovat kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa lähi-, etä- tai verkkopalveluna.

Merkityksellinen elämä – Asukkaat kokevat elävänsä merkityksellistä elämää ja olevansa osallisia omissa yhteisöissään ja yhteiskunnassa.

Luottamus voimavarana – Asukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.

Yhdessä tekemisen meininki – Kansalaistoiminta ja muu omaehtoinen tekeminen kukoistaa ja vetää puoleensa uusia tekijöitä.

Ylpeästi moninainen – Muualta tulevat tuntevat itsensä tervetulleiksi ja kotoutuvat nopeasti.

Vahva kriisinsietokyky – Toimijoilla ja asukkailla on vahva kyky ja valmius selviytyä muuttuvista olosuhteista, häiriötilanteista ja kriiseistä.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä.

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä.
- Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Vahvistamme henkistä kriisinkestävyyttä.

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Tilannekuva 2025

Pohjanmaan energiantuotannossa on siirrytty enenevässä määrin uusiutuviin ja paikallisiin energianlähteisiin.

Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt laskevat kansallisessa vertailussa keskimääräistä tahtia.

Suurimmat päästöt syntyvät Pohjanmaalla lämmityksestä, maataloudesta ja tieliikenteestä.

Hyvän elämän edellytykset ovat säilyneet kaikissa maakunnan osissa, sillä vetovoimaisia aluekeskuksia ympäröivät elinvoimaiset kylät ja harvaan asuttua seutua on vähän.

Pohjanmaan monimuotoinen luonto sekä arvokkaat kulttuurimaisemat ovat perusta vetovoimaiselle elinympäristölle.

Luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin liittyy Pohjanmaalla merkittäviä riskejä. Merkittävä osa maakunnan pintavesistä on tavoitteista ja toimenpiteistä huolimatta edelleen tyydyttävässä, välttävissä tai huonossa tilassa.

Ilmastoriskit tai niihin varautuminen eivät vielä näy kovin systemaattisesti Pohjanmaan kuntien ja muiden toimijoiden strategioissa.

Tavoitetila 2050

Pohjanmaa on ilmastoviisas luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue.

Hiilinegatiivinen alue – Hiilinelujen kyky sitoa hiiltä on päästöjä suurempi.

Puhdas energia – Energiajärjestelmä perustuu puhtaaseen energiaan sekä hajautettuihin ja älykkäisiin energiaratkaisuihin.

Resilientti energiajärjestelmä – Energiamurrokseen liittyviin huoltovarmuusriskeihin on varauduttu monipuolisilla energialähteillä ja polttoaineilla, luotettavalla ja hajautetulla energiantuotannolla sekä toimintavarmuilla siirto- ja jakelujärjestelmillä.

Energiätehokkuus ja kiertotalous lähtökohtana – Yhteiskunnan kaikilla sektoreilla toimitaan energiatehokkaasti ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.

Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne – Alerakenne on monipuolinen ja yhdyskuntarakenne on kestävästi eheä.

Kestävä liikkuminen – Alue- ja yhdyskuntarakenne sekä liikennejärjestelmä luovat edellytykset kestäväan liikkumiseen.

Terveellinen elinympäristö – Luonto on monimuotoinen ja hyvinvoiva, viheraluerakenne on yhtenäinen ja vedet ovat puhtaat.

Ennakoivaa sopeutumista ilmastonmuutokseen – Ilmastoriskeihin on valmistauduttu ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi on löydetty innovatiivisia ratkaisuja.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia.

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

- Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

1 Johdanto

Aiomme olla jatkossakin yksi Suomen menestyneimmistä ja hyvinvoivimmista maakunnista. Maakuntastrategiassa kerromme, miten teemme tulevaisuutemme – yhdessä.

1.1 Pohjanmaan maakuntastrategia yhteisen kehittämissuunnan muovaajana

Maakuntastrategiassa kuvaamme Pohjanmaan menestymisen eväät. Miten toimimme muuttuvassa maailmassa niin, että maakunnan asukkaat ja ympäristö voivat hyvin ja aluetalous kukoistaa. Jotta voimme yhdessä vaikuttaa tulevaisuuteemme, on meillä oltava yhteinen näkemys siitä, mihin olemme menossa ja mitä haluamme ja voimme tehdä maakunnan suotuisan tulevaisuuden varmistamiseksi. Yhteisen kehittämissuunnan ja -näkömyksen muotoutuminen on maakuntastrategian päätarkoitus.

Maakuntastrategiaan sisältyy useita lakisäätteisiä dokumentteja:

- Maakunnan kehittämisen pitkän aikavälin strategiset tavoitteet
- Maakuntaohjelma 2026–2029
- Älykkään erikoistumisen strategia 2026–2029 (ÄES)
- Maakuntaohjelman vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus.

Maakunnan kehittämisen pitkän aikavälin tavoitteet ulottuvat vuoteen 2050. Tavoitteiden lähtökohtina ovat Agenda 2030 -toimenpideohjelman tavoitteet sekä Pohjanmaan toimijoiden yhdessä muodostama toivottu tulevaisuuskuva. Vuodet 2026–2029 kattavassa maakuntaohjelmassa tarkennetaan pitkän aikavälin tavoitteita ja niiden toteuttamista. Maakuntaohjelmaan integroidaan myös älykkään erikoistumisen strategia, joka keskittyy erityisesti kasvua ja innovaatioita edistäviin tavoitteisiin. Lisäksi maakuntastrategiaan sisältyy lakisäätäinen maakuntaohjelman vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus (liite 2).

Maakuntastrategialla on tiivis kytkös useimpiin maakunnallisiin kehittämissasiakirjoihin (kuva 1). Maakuntastrategiassa asetetut pitkän aikavälin tavoitteet ohjaavat

maakuntakaavan ja muiden strategioiden ja ohjelmien laadintaa. Toisaalta maakuntastrategian varsin yleisluontoista tavoitteistoa tarkennetaan useissa muissa asiakirjoissa.

Kuva 1 Maakunnan lakisäätäinen suunnittelujärjestelmä

Koska maakunnan kehittäminen on kaikkien yhteinen asia, maakuntastrategia valmistellaan aina yhdessä. Tälläkin kertaa valmisteluun osallistui laaja joukko Pohjanmaan kuntia, valtion viranomaisia ja aluekehittämistoimijoita sekä yrityksiä, järjestöjä, yhdistyksiä ja asukkaita. Lisätietoa valmisteluprosessista on liitteessä 1.

1.2 Lähtökohtana kestävä kehitys

Alueiden kehittämisen yleiset tavoitteet perustuvat lakiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021). Lain mukaan alueiden kehittäminen on valtion, maakunnan liittojen, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja

monitasoista toimintaa, joka perustuu kansallisiin ja alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävää kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Lain mukaan alueiden kehittämisellä

- 1) vahvistetaan kasvua tukevaa elinkeino- ja innovaatorakennetta, alueiden älykästä erikoistumista ja taloudellista tasapainoa, kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä saavutettavuutta
- 2) tuetaan asukkaiden työllisyyttä, osaamista, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta sekä maahanmuuttajien kotoutumista
- 3) parannetaan elinympäristön laatua sekä hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista
- 4) vähennetään alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja
- 5) parannetaan alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista sekä edistetään niiden kulttuuria.

Lisäksi maakuntastrategiassa huomioidaan valtioneuvoston aluekehittämispäätös, jonka mukaan aluekehittämisen painopisteitä kaudella 2024–2027 ovat

- kestävä elinvoima ja investoinnit
- hyvinvoiva väestö ja yhteisöt
- vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto.

Alueidenkäyttölain (132/1999) mukaan maakunnan suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja sovitettava ne yhteen alueiden käyttöön liittyvien maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Valtakunnalliset tavoitteet jakautuvat viiteen kokonaisuuteen:

- 1) Toimivat yhdyskunnat ja kestävä liikkuminen
- 2) Tehokas liikennejärjestelmä
- 3) Terveellinen ja turvallinen elinympäristö
- 4) Elinvoimainen luonto- ja kulttuuriympäristö sekä luonnonvarat
- 5) Uusiutumiskykyinen energiahuolto.

Pohjanmaan maakuntastrategian lähtökohtana on luoda perusta ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväälle Pohjanmaalle. Pohjanmaan

kehittämisen pitkän aikavälin tavoitteiden taustalla on kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelma, joka sisältää 17 tavoitetta (kuva 2).

Kuva 2 Kestävän kehityksen tavoitteet Agenda 2030 -toimintaohjelmassa

1.3 Tulevaisuus tehdään yhdessä

Jotta voimme menestyä muuttuvassa maailmassa, meidän tulee seurata ja analysoida jatkuvasti erilaisia kehityskulkuja, trendejä ja heikkoja signaaleja. Jotta voimme vaikuttaa tulevaisuuteemme, meillä on oltava selkeä näkemys myös siitä, millaista maakuntaa haluamme rakentaa.

Maakuntastrategian pohjaksi teimme alueen toimijoiden kanssa varsin laajaa tulevaisuustyötä, jonka aikana tunnistimme ja luokittelimme erilaisia muutosilmiöitä ja -trendejä ja rakensimme maakunnan toivottua tulevaisuuskuva. Pohjanmaan kehittämisen kannalta tärkeimmiksi muutosilmiöiksi tunnistimme seuraavat:

- Poliittiset muutosilmiöt: Venäjän kehitys, EU:n yhtenäisyys ja toimijuus, demokration haasteet

- Taloudelliset muutosilmiöt: hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus, globaalin talouden kehitys, kiertotalous ja kulutuskulttuurin muutokset
- Yhteiskunnalliset muutosilmiöt: eriarvoistuminen ja polarisaatio, globaalit muuttoliikkeet lisääntyvät, epätasainen demografinen kehitys
- Teknologiset muutosilmiöt: kyberturvallisuus ja hybrdivaikuttaminen, datatalous kasvaa, terveysteknologian merkitys kasvaa
- Ympäristölliset muutosilmiöt: ilmaston lämpeneminen, resurssien ylikulutus, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen
- Lainsäädännölliset muutosilmiöt: kansainvälinen oikeusvaltiokehitys ja autoritarismin nousu, EU:n lainsäädännön vaikutukset, tekoälyyn liittyvät eettiset ja lainsäädännölliset kysymykset.

Maakuntastrategiassa kuvaamme, kuinka nämä muutosilmiöt vaikuttavat Pohjanmaan kehitykseen sekä millaisin tavoittein ja toimenpitein pyrimme muutosilmiöiden vaikutuksiin vastaamaan.

Tulevaisuustyön tulokset sekä ajankohtainen alueen kehityksen tilannekuva löytyvät Pohjanmaan Kompassi -sivustolta www.pohjanmaankompassi.fi.

2 Pohjanmaa muuttuvassa maailmassa

Elämme ilmastonmuutoksen, kilpailukyvyyn, geopolitiikan ja turvallisuuskysymysten leimaamassa murroksessa, joka jatkuu tulevina vuosikymmeninä. Meidän on yhdessä hahmotettava, miten muutos vaikuttaa yhteiskuntaamme ja elinkeinoelämäämme ja miten voimme hyödyntää muutoksen tuomia Pohjanmaan elinvoimaa parantavia mahdollisuuksia.

Pohjanmaan menestystekijöihin on aina kuulunut monipuolinen elinkeinoelämä ja yrittäjyyden perinne. Uudet kasvualat syntyvät monesti olemassa olevan toiminnan pohjalta ja erityisesti toimialojen rajapinnoilta. Yrittäjämäinen asenne vahvistaa uusien alojen muodostumista ja siten aluetalouden muutosjoustavuutta.

Vihreän kasvun strategian avulla EU pyrkii tekemään Euroopasta ensimmäisen hiili-neutraalin maanosan vuoteen 2050 mennessä. Kattava kokonaisuus sisältää maatalouden, energia-asiat, liikenteen, rahoitusasiat, teollisuuden sekä EU:n ulkosuhteet.

Maailma on siirtymässä kiihtyvällä tahdilla uusiutuviin energialähteisiin. Murros tarkoittaa paitsi päästötavoitteita ja teknologisia ratkaisuja myös hyväksynnän luomista sekä eri arvojen ja näkökulmien painoarvon punnitsemista. Energiasiiirtymää ajavat sekä ilmasto- että markkinanäkökulmat. Markkinoiden lähtökohtana on kilpailukyky, joka edellyttää riittävän halpaa energiaa, jonka saatavuus on varmistettu ja joka on omassa hallinnassa. Investoinnit vihreään siirtymään ja uusiutuvaan energiaan tarjoavat pitkällä aikavälillä taloudellisia ja ympäristöön liittyviä etuja, mikä vahvistaa Pohjanmaan asemaa globaaleilla markkinoilla.

Ympäristö ja luonto ovat haavoittuvassa tilassa. Pitkään jatkuneiden ongelmien, kuten luonnonympäristöjen kestävämmän käytön, ravinnekuormituksen, ilmastonmuutoksen, ilmansaasteiden, vaarallisten aineiden ja jätteiden lisäksi kohtaamme uusia haasteita, kuten kemikalisoituminen ja ympäristöperäiset terveysriskit. Meri on yksi herkistä ekosysteemeistä, joihin sekä lämpeneminen että happamoituminen vaikuttavat. Biologista monimuotoisuutta koskevat huolet näkyvät sekä yhdyskuntasuunnittelussa että investointipäätöksissä.

Digitalisoituminen näkyy voimakkaasti yksilöille, yhteiskunnalle ja yrityksille suunnattujen uusien tuotteiden ja palvelujen kehittämisessä. Tiedon saatavuus sekä

tiedon turvallinen hallinta ja käyttö on yhä tärkeämpää. Tekoälyyn perustuvat ratkaisut yhdistettynä olemassa olevaan tietoon tarjoavat uusia mahdollisuuksia. Tekoäly kehittyy nopeasti yksittäisten ongelmien ratkaisemisesta yhä monimutkaisempien strategisten ongelmien ratkaisemiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että tekoälyratkaisuja käytetään elinkeinoelämän lisäksi yhä enemmän kaupungeissa ja kunnissa johtamisen ja hallinnon tukena. Kun ratkaisut ovat yhä enemmän paikkariippumattomia eivätkä maantieteelliset rajat rajoita niitä, on tärkeää turvata oma data ja lisäarvoa luova osaaminen.

Kansainvälinen järjestelmä on perustunut ajatukselle suvereneista ja keskenään tasavertaisista valtioista. Näiden vuoropuhelua, yhteistyötä ja sopimista ovat raamittaneet monenkeskiset instituutiot, kuten Yhdistyneet kansakunnat (YK) tai Maailman kauppajärjestö (WTO). Suurvaltojen kiihtyvä kilpailu sekä niiden yksipuoliset ja usein kansainvälistä oikeutta rikkovat toimet ovat heikentäneet kansainvälistä järjestelmää. Maailmalla, Euroopassa ja EU:n sisälläkin on nähty merkkejä autoritaaristen järjestelmien noususta ja oikeusvaltion rapautumisesta. Taloudellinen epävarmuus ja eriarvoisuuden kasvu ruokkivat epäluottamusta ja avaavat tietä autoritaarisille toimintatavoille. Tulevaisuuden kannalta oleellista on, onnistutaanko oikeusvaltioperiaatetta vahvistamaan ja demokratiaa uudistamaan.

Geopoliittiset muutokset ovat johtaneet maailmankaupassa blokkipolitiikan renessanssiin, mikä aiheuttaa epävarmuutta Pohjanmaan vientipainotteiselle elinkeinoelämälle. Euroopan unionin sisämarkkinoiden ja pohjoismaisten markkinoiden merkitys tulee todennäköisesti kasvamaan erityisesti pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. So-tilaalliset uhat ovat lisääntyneet, mikä edellyttää yhteiskunnalta suurempaa resilienssiä. Samalla avautuu uusia mahdollisuuksia ja tarpeita innovaatioiden, rajat ylittävien ja Suomen sisäisten liikenneväylien sekä resilientin infrastruktuurin

kehittämisessä. Länsirannikolla sijaitseva Pohjanmaa on Ruotsin läheisyydellään ja ainutlaatuisilla rannikkovesillään linkki muun maailman ja Suomen välillä.

Väestön ja yritystoiminnan maantieteellinen keskittyminen on jatkunut vuosikymmeniä. Suomen ja Pohjanmaan väestönkasvun ennakoitaan vuoteen 2050 asti olevan riippuvainen maahanmuutosta, koska syntyvyys on alhainen ja väestö ikääntyy. Mikäli työikäinen väestö vähenee, talouskasvun mahdollisuudet heikkenevät, ellei teknologinen kehitys muuta merkittävästi työvoiman tarvetta ja työn tuottavuutta. Ikääntyneiden suuri määrä aiheuttaa nousupaineita muun muassa sosiaali-, terveys-, hoito- ja eläkemenoihin. Samalla sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen vaikuttaa palvelujen järjestämiseen sekä fyysisinä palveluina että digitaalisina etäpalveluina. Toisaalta suomalaiset ovat kuitenkin entistä terveempiä ja koulutumpia. Aiempia sukupolvia koulutetumpien ikääntyvien korkeampi työllisyysaste voi pienentää kestävyysvajetta.

Missiolähtöinen maakuntastrategia

Edessämme olevat yhteiskunnalliset muutokset ovat monimutkaisia ja toisiinsa kytkeytyneitä, ja ne edellyttävät esimerkiksi liikkumista, elintarvikkeita ja energiaa tuottavien järjestelmien radikaalia uudistamista. Muutokset vaativat sosioteknistä lähestymistapaa, jossa teknologinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen näkökulma yhdistyvät. Tämä puolestaan edellyttää transformaatiolähtöistä kehittämistyötä ja selkeää näkemystä siitä, mihin suuntaan haluamme viedä Pohjanmaata. Muutosten aikaansaamiseksi tarvitsemme uusia tapoja tehdä yhteistyötä eri toimijoiden, sektoreiden ja politiikan alojen välillä.

Maakuntastrategian perustana on muutoslähtöinen, transformatiivinen kehittämisprosessi, jossa tartutaan Pohjanmaan keskeisiin haasteisiin ja mahdollisuuksiin (kuva 3). Määritelyihin tavoitteisiin tähtäävän työn koordinointi on keskeinen osa maakuntastrategian toteuttamista. Strategian toteuttaminen perustuu yhteistyöhön, jossa eri organisaatiot, yritykset ja kunnat toimivat järjestelmällisesti yhdessä tunnistukseen ja toteuttaakseen tarvittavia toimenpiteitä.

Maakuntastrategia perustuu yhteisesti muotoiltuun tulevaisuushaasteeseen: Vuoteen 2050 mennessä saavutamme oikeudenmukaisen ja kestävä kasvun, joka takaa hyvinvoinnin, ekologisen kestävyys ja alueellisen turvallisuuden. Haasteeseen

vastaaminen edellyttää **resilientin ja hyvinvoivan maakunnan rakentamista vahvan yrittäjyyden, yhteisöllisyyden ja ympäristövastuullisuuden pohjalta**. Maakuntastrategian kolme strategista siirtymäpolkua – yritteliäs Pohjanmaa, yhteisöllinen Pohjanmaa ja ympäristövastuullinen Pohjanmaa – mobilisoivat resursseja ja toimijoita kohti tulevaisuuden haastetta. Tutkimus- ja tietoperustainen kehittäminen, yhteistyö ja uuden osaamisen rakentaminen ovat edellytyksiä kaikille kolmelle siirtymäpolulle. Siirtymäpolkujen toteutus perustuu eri sektoreiden, teemojen ja toimijoiden välisen yhteistyön mobilisointiin ja koordinointiin.

Yritteliäs Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Kilpailukykyinen elinkeinoelämä, joka hyötyy globaalista siirtymästä kohti ilmasto-neutraalia yhteiskuntaa, edellyttää yritystoiminnan edellytysten jatkuvaa kehittämistä Pohjanmaalla. Maakunnassa tarvitaan jäseneltyä prosessia ja vuoropuhelua, jossa tunnustetaan koulutuksen, työvoiman, innovaatioiden ja investointien tarpeet. Vahvistamalla yrittäjyyden löytämisprosessia (EDP), joka tuo yhteen eri toimijoiden tarpeet, osaamisen ja resurssit, keskitämme alueen resurssit sinne, missä potentiaali on suurin, ja rakennamme elävän toimenpideportfolion (projektit, testialustat, investoinnit).

Strateginen suunta

Tulevaisuuden haaste

Vuoteen 2050 mennessä saavuttaa oikeudenmukainen ja kestävä kasvu, joka takaa hyvinvoinnin, ekologisen kestävyden ja alueellisen turvallisuuden.

Missiopohjainen tehtävä

Rakennamme resilienttiä ja hyvinvoivaa maakuntaa Pohjanmaan vahvan yrittäjyyden, yhteisöllisyyden ja ympäristövastuullisuuden pohjalta.

Siirtymäpolut

Yritteliäs Pohjanmaa:
Uudet kärjet kilpailukyisessä innovaatioekosysteemissä

Yhteisöllinen Pohjanmaa:
Elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä

Ympäristötietoinen Pohjanmaa:
Ilmastoviisas luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue

Toteutus ja seuranta

Evidenssipohjainen kehittäminen sekä vahva tutkimus- ja kehittämistoiminta

Uudet verkostot, yhteistyömallit ja -tavat

Koulutus, uusi osaaminen ja osaava työvoima

Horisontaaliset mahdollistajat

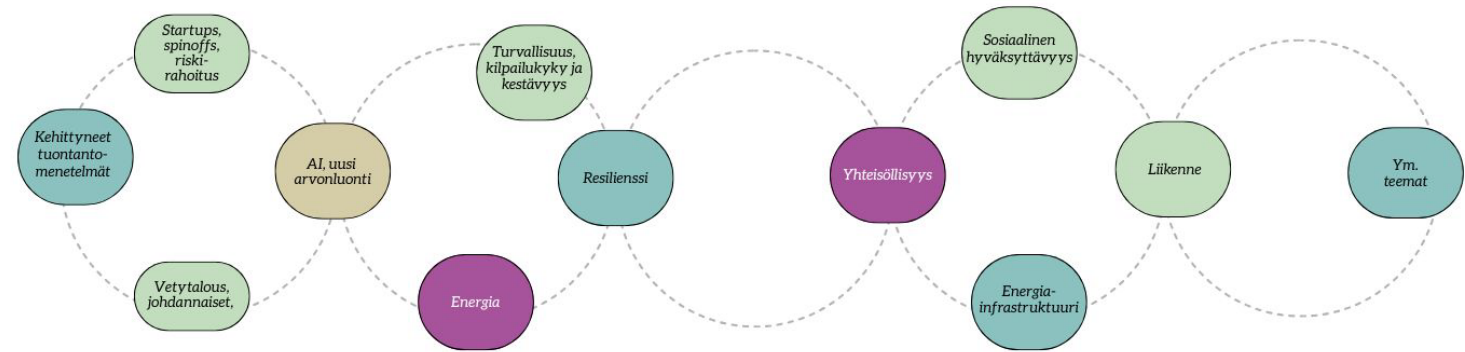
Sektorirajat ylittävän yhteistyön mobilisointi

Toimenpiteiden ja hankkeiden portfolio (muotoutuu toimeenpanoprosessissa, kuvassa esimerkkejä)

INNOVAATIOALUSTA

RESILIENSSI- JA YHTEISTYÖALUSTA

OIKEUDENMUKAISEN SIIRTYMÄN ALUSTA

Kuva 3 Missiolähtöinen maakuntastrategia

Yhteisöllinen Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Pohjanmaan elinvoiman edellytys on, että uudet asukkaat kotiutuvat nopeasti taustasta riippumatta ja että kaikilla asukkailla on mahdollisuus koulutukseen, työhön, palveluihin, edulliseen asumiseen sekä mielekkääseen vapaa-aikaan. Tarvitaan avointa vuoropuhelua, jossa asukkaiden hyvinvointia ja turvallisuutta sekä Pohjanmaan veto- ja pitovoimaa lisäävät tekijät tunnistetaan yhteisten toimien määrittämiseksi. Kuntien, hyvinvointialueen ja valtion viranomaisten on yhdessä kolmannen sektorin kanssa etsittävä toimivia ratkaisuja.

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa: Siirtymäpolku

Vihreän siirtymän edetessä on tärkeää, että siirtymä toteutetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla. Jotta Pohjanmaalla voidaan hyödyntää vihreiden investointien potentiaalia ja samalla vaalia ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta, on ymmärrettävä eri päätösten vaikutukset ympäristöön ja asukkaisiin. Tarvitaan avointa vuoropuhelua, jossa investointien ja maankäytön tarpeita punnitaan suhteessa ympäristöön ja asukkaiden etuihin kestävien toimenpiteiden määrittämiseksi.

3 Pohjanmaan visio ja tavoitteet

Tässä luvussa kuvaamme, millaista Pohjanmaata haluamme yhdessä rakentaa ja millaisin tavoittein ja toimenpitein aiomme vastata luvuissa 1 ja 2 kuvattuihin muutonhaasteisiin. Olemme jakaneet aluekehittämisen pitkän aikavälin tavoitetilan ja painopisteet 2026–2029 kolmeen teemaan, joita ovat Yritteliäs Pohjanmaa, Yhteisöllinen Pohjanmaa ja Ympäristövastuullinen Pohjanmaa.

	Tavoitetila 2050	Painopisteet 2026–2029	Mittarit ja tavoitetaso 2050
Yritteliäs Pohjanmaa	Vahvasta ja monipuolisesta elinkeinoelämästämme kasvaa uusien tulevaisuuden kärkiä	<p>Painopiste 1. Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä</p> <p>Painopiste 2. Kohti tulevaisuuden kärkiä (älykäs erikoistuminen)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • T&K-menojen osuus on yli 5 % bkt:sta. • Kansainvälinen TKI-rahoitus Pohjanmaalle on kaksinkertaistunut. • Teollisuusyritysten tuottavuuden kasvu on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa. • Työllisten määrä on kasvanut vähintään 20 %.
Yhteisöllinen Pohjanmaa	Luomme elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä	<p>Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta</p> <p>Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Työllisyysaste on vähintään 84 %. • Nuorista aikuisista vähintään 50 %:lla on korkeakoulututkinto. • Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus kasvaa ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa. • Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus vähenee ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.
Ympäristövastuullinen Pohjanmaa	Pohjanmaa on ilmastoviisas luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue	<p>Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään</p> <p>Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjanmaa on alueena hiilinegatiivinen. • Energia tuotetaan päästöttömästi. • Luontokato on pysäytetty. • Vesien tila on hyvä.

Kuva 4 Maakuntastrategian tavoitetila, painopisteet ja mittarit

3.1 Yritteliäs Pohjanmaa

Yritteliäs Pohjanmaa on

- innovatiivinen ja aikaansaava
- kansainvälinen
- saavutettava.

Mikä muutos tarvitaan?

Osaajapulan ratkaiseminen

Pohjanmaan väestö on viime vuosina ollut jälleen kasvussa voimakkaan maahanmuuton seurauksena. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väkiluku kasvaisi vuoteen 2045 mennessä noin 8 200 hengellä ja työikäisen väestön määrä noin 6 600 hengellä. **Väestönkasvun toteutuminen edellyttää kuitenkin voimakasta maahanmuuttoa alueelle.** Jos maahanmuutto hidastuu viime vuosien tasosta, vähenee työikäisen väestön määrä selvästi.

Työpaikkojen määrä on kasvanut Pohjanmaalla voimakkaasti vuodesta 2016 lähtien, vaikka työikäisen väestön määrä laskee vuoteen 2020 saakka. Pohjanmaalla onkin jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista. Vuonna 2025 Pohjanmaan työllisyysaste oli 77,0 %, kun työllisyysaste koko maassa oli 71,4 %. Heikosta suhdanteesta huolimatta monessa alueen kunnassa vallitsee edelleen käytännössä täystyöllisyys. Osaajapula onkin ollut jo pitkään yksi Pohjanmaan elinkeinoelämän keskeisistä pullonkauloista.

Lähivuosina työvoiman kysynnän odotetaan kasvavan merkittävästi alueelle kohdistuvien suurinvestointien sekä olemassa olevien yritysten investointien seurauksena. Investointien kerrannaisvaikutukset kasvattavat työvoimatarpeita tulevaisuudessa teollisuuden lisäksi laajasti myös muilla aloilla, kuten palvelu- ja rakennus-alalla. Työvoimatarpeisiin vastaaminen edellyttää **uuden työvoiman houkuttelua kotimaasta, työperusteisen maahanmuuton selvää kasvua, työllistymisen edistämistä erityisesti nuorten, ikääntyneiden ja ulkomaalaistaustaisten ryhmissä sekä työvoiman liikkuvuuden ja etätyön edellytysten parantamista.**

Tekoälyn ja edistyneen digitalisaation lisääntyvä hyödyntäminen

Elämme kasvavassa tietotaloudessa, jossa datan ja tiedon jakamisen merkitys korostuvat. Tämän kehityksen myötä tekoälyn rooli kasvaa. Myös avaruus- ja satelliittidatan merkityksen odotetaan kasvavan uusissa liiketoiminta- ja kehitysmahdollisuuksissa turvallisuuden, energian, maatalouden ja logistiikan aloilla.

Tekoälyn hyödyntäminen voidaan nykyään nähdä kilpailuetuna, mutta tulevaisuuden tietotaloudessa siitä tulee perusedellytys. Digitaalinen murros on muutakin kuin uutta teknologiaa – se vaatii uudenlaista ajattelua arvonluonnista. Digitalisaatio mahdollistaa uusia palveluja ja vahvistaa teollisuuden ja muiden toimialojen palveluliiketoimintaa.

Pohjanmaan näkökulmasta tekoäly ja digitaaliset ratkaisut ovat tärkeitä muun muassa teollisissa prosesseissa. Edistyneet digiratkaisut ovat keskeinen työkalu valmistavan teollisuuden tuottavuuden nostamisessa. Digitalisaatio on myös vihreän siirtymän edellytys tehokkaamman tuotannon, resurssitehokkuuden ja kiertotalousratkaisujen kautta. Data ja digitalisaatio ovat ratkaisevia myös tulevaisuuden liikkumisessa: älykkäät liikennematkat tarjoavat mahdollisuuksia kehittää liikkumista ja vahvistaa yritysten kilpailukykyä samalla ilmastotavoitteet huomioiden.

Dataan perustuvan kehityksen vauhdittaminen Pohjanmaalla edellyttää investointeja laadukkaaseen dataan, tietoturvaan, avoimiin alustoihin sekä yritysten ja tutkimus- ja koulutusalan toimijoiden tekoälyosaamiseen. Vahvan tekoälyratkaisujen testausta ja skaalausta tukevan alueellisen infrastruktuurin rakentaminen on tärkeää. Osaajien, yhteistyökumppaneiden ja investointien houkuttelemiseksi tarvitaan tekoälyyn liittyvän Pohjanmaan kärkiosaamisen selkeämpää profiloitua.

Puhdas siirtymä ja kestävä teollisuus

EU:n tavoitteena on olla ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Tämän tavoitteen vuoksi energiaintensiivinen teollisuus hakeutuu uusiin paikkoihin. Painopiste on vihreässä uudelleenteollistamisessa, jonka tavoitteena on uudistaa teollisuutta ja lisätä sen elinvoimaa samalla kestävyttä ja ympäristövastuuta korostaen. EU pyrkii myös

vuoteen 2030 mennessä saavuttamaan 40 % valmistuskapasiteetin keskeisessä nettonollateknologiassa¹.

Ilmastoneutraaliuteen siirtyvä talous luo uusia edellytyksiä alueelliselle kasvulle. Alueiden kilpailuetu perustuu yhä enemmän hinnaltaan kilpailukykyisen päästöttömän sähkön varmaan saatavuuteen. Alueet, jotka kehittävät teknologioita, jotka auttavat muita vähentämään päästöjään, kasvavat todennäköisesti nopeammin.

Pohjanmaan nykyinen ja suunniteltu uusiutuvan energian tuotanto yhdessä energia-tekniikan tutkimus- ja kehittämistoiminnan kanssa antaa alueelle vahvan kilpailuedun ilmastoneutraalissa taloudessa. Kilpailukykyinen elinkeinoelämä rakentuu vihreän teollisuuden², energia- ja kiertotalousteknologian vientiyritysten sekä pk-yritysten kestävään kehitykseen ja innovaatioihin liittyvien panostusten ympärille.

Teollisuuden sijoittumisen vaikutukset näkyvät Pohjanmaalla jo nyt. Sekä alueella jo toimivat yritykset että uudet toimijat suunnittelevat investointeja muun muassa alumiinintuotantoon, datakeskuksiin sekä akku-, vety- ja tuulivoimateollisuuteen. Uudet alueelle sijoittuvat toimijat luovat työpaikkoja alueelle. Eri alojen ympärille syntyy uusia toimitusketjuja, ja uudet yritykset voivat sijoittua alueelle. Lisäksi uudet toimijat voivat synnyttää niin sanottuja klusterivaikutuksia eli taloudellista hyötyä, jota saadaan lähekkäin sijaitsevista yrityksistä, joiden toiminnot tukevat toisiaan. Esimerkiksi teollisuuden sivuvirtojen hyödyntämiselle saattaa syntyä merkittäviä mahdollisuuksia kiertotalousratkaisujen, resurssien jakamisen ja uusien liiketoimintamallien avulla. **Toimenpiteet, joilla edistetään vihreän teollisuuden sijoittumista Pohjanmaalle, ovat avainasemassa. On tärkeää, että vihreän teollisuuden ympärille muodostuu useita vahvoja ekosysteemejä.**

Maakunnassa toimii Suomen suurin energiateknologiaklusteri, jonka globaali vienti keskittyy älykkäisiin sähköverkkoihin, meriteknologiaan, joustavaan energiantuotantoon, energiatehokkuuteen ja digitalisaation liittyviin ratkaisuihin. Niistä nettonollateknologioista, jotka on otettava käyttöön maailmanlaajuisesti vuoteen 2050 mennessä ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi, vain noin 10 % on

¹ Lisätietoa: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-in-industrial-plan/net-zero-industry-act_en.

toteutunut. Tämä avaa merkittäviä kasvumahdollisuuksia klusterille. Energiasiirtymä luo maailmanlaajuisen tarpeen kokonaisjärjestelmien toimituksille sekä sektori-integraation ratkaisuille. Alueellisella tasolla tarvitaan **TKI-toimintaa, joka mahdollistaa suurempien kokonaisuuksien ja ratkaisujen kehittämisen. Lisäksi tarvitaan yhä enemmän toimintamalleja, jotka perustuvat sekä yritysten väliseen yhteistyön että julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien koordinointiin.**

Ilmastoneutraaliuteen siirryttäessä vastuullisuuden ja kiertotalouden merkitys kasvaa. Yritysten on etsittävä uusia keinoja maksimoida myönteiset vaikutukset (kädenjälki) ja minimoida kielteiset vaikutukset (jalanjälki). **Siksi on olennaista vahvistaa mikro- ja pk-yritysten investointeja kestävyteen, resurssitehokkuuteen ja innovointiin.**

Strateginen autonomia, resilienssi ja turvallisuus

Poliittinen suunta korostaa yhä enemmän avointa strategista riippumattomuutta (*open strategic autonomy*) ja teknologista suvereniteettia. Avoin strateginen riippumattomuus tarkoittaa EU:n kykyä toimia itsenäisesti useilla strategisilla politiikan aloilla, kuten energia-, terveys-, puolustus- ja digipolitiikassa. Kaikkea EU-politiikkaa, tutkimukseen ja innovointiin tehtävistä investoinneista infrastruktuurin kehittämiseen, tarkastellaan jatkossa entistä enemmän turvallisuusnäkökulmasta, jotta EU olisi resilientimpi, omavaraisempi ja strategisesti riippumattomampi.

Pohjanmaan aluetalouden yleinen sopeutumiskyky on hyvä. Avaintekijöitä siinä ovat monipuolisuus ja joustavuus. Monipuolinen elinkeinorakenne suojaa taloutta parantamalla sen kykyä kestää äkillisiä rakennemuutoksia ja palautua niistä nopeasti.

Geopoliittiset jännitteet, muuttuva turvallisuusympäristö ja lisääntyvä turvattomuus korostavat entisestään monipuolisen ja turvallisen energiajärjestelmän ja elintarvikehuollon merkitystä. Molemmat ovat Pohjanmaan vahvuuksia. Samaan aikaan on kuitenkin olemassa merkittävä riski siihen, että globaalit jännitteet heikentävät Pohjanmaan viennistä riippuvaista talouskasvua lisääntyvien arvoketjujen häiriöiden,

² Vihreällä teollisuudella tarkoitetaan aloja, jotka ovat tai joiden odotetaan olevan tärkeitä vihreän siirtymän kannalta. Näihin aloihin kuuluvat teollisuus, uuden vihreän energian tuotanto, tieto- ja viestintätekniikka ja ohjelmistot.

epävakaan kauppapolitiikan ja suurvaltojen välisiin kauppasuhteisiin liittyvien rajoitteiden seurauksena.

Geopolitiikka kytkeytyy entistä tiiviimmin aluekehittämiseen ja innovaatiotoimintaan. Rahoituksen, omistajuuden ja arvoketjujen riippuvuussuhteiden tunnistaminen ja huomioiminen on entistä tärkeämpää. On myös syytä kiinnittää enemmän huomiota aluetalouden resilienssin ja varautumisen vahvistamiseen. Pohjanmaan yrityksille resilienssin vahvistaminen tarkoittaa muun muassa suurempaa panostusta riskienhallintaan, varautumissuunnitteluun, toimitusketjujen hallintaan, kyberturvallisuuteen, energiaturvallisuuteen sekä innovaatioihin ja uuteen teknologiaan.

Samaan aikaan säilyvät edelleen globaalit muutosilmiöt, kuten päästövähennysten tarve sekä kasvavat vaatimukset energia- ja kustannustehokkuudelle. Alueellisten kilpailukykyä, turvallisuutta ja kestävyyttä yhdistävien vahvuusalueiden, toimialojen ja innovaatiopanostusten tunnistaminen on erityisen tehokasta. Energiajärjestelmän kasvavat resilienssi- ja omavaraisuusvaatimukset, hajautetut ja paikalliset energiajärjestelmät, joustoratkaisut sekä strateginen nettonollateknologia (mm. vedyntuotanto ja akkuteollisuus) muodostavat uusia mahdollisuuksia Pohjanmaalle. Esimerkiksi resurssi- ja energiatehokkuuteen liittyvät innovaatiot, jotka vähentävät riippuvuutta ulkomaisista toimittajista, ovat yhä tärkeämpiä. Myös kiertotalous ja biotalous tarjoavat uusia innovatiivisen toiminnan alueita kestävyuden, turvallisuuden ja puolustuksen rajapinnassa.

Uusi geopoliittinen todellisuus edellyttää panostuksia uuteen osaamiseen, teknologiseen kehitykseen ja innovaatioihin. Se vaatii yritysten välistä yhteistyötä sekä sellaisten konsortioiden perustamista, joissa on mukana myös julkista tutkimusta ja kehittämistä. Kasvavat tutkimus- ja kehittämispanostukset kaksikäyttö-ratkaisuihin ovat tärkeitä kilpailukykyyn ja alueen valmistavan teollisuuden yritysten kasvun vahvistamiseksi.

Tuottavuuden ja kilpailukykyyn parantaminen

Tuottavuuden kasvu on kestävä tulokehityksen tärkein voimainlähde, ja sillä on merkittäviä vaikutuksia hyvinvointiin. EU:n uusi pitkän aikavälin strategia,

³ Lisätietoa: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/880290/Factsheet%20-%20Competitiveness%20Compass.pdf>

*kilpailukykykompassi*³, nostaa tuottavuuden vahvistamisen unionin pitkän aikavälin kilpailukykyyn peruspilariksi.

Koko maan keskiarvoon verrattuna tuotanto painottuu Pohjanmaalla erityisesti teollisuuteen ja alkutuotantoon. Maakuntien välisessä vertailussa teollisuuden osuus arvonlisäyksestä on Pohjanmaalla selvästi suurin, kun taas yksityisten palvelujen osuus on pienin. Palvelualan kasvun vahvistaminen on tärkeää esimerkiksi panostamalla digitalisaatioon ja dataan perustuviin uusiin liiketoimintamalleihin, investoimalla aineettomiin hyödykkeisiin sekä perustamalla uusia palveluyrityksiä. Lisäksi keskeistä on palvelutuotannon lisääminen valmistavassa teollisuudessa.

Siitä huolimatta, että teollisuuden jalostusarvo asukasta kohden on Suomen korkein, on teollisuuden tuottavuus Pohjanmaalla edelleen juuri ja juuri maan keskiarvon yläpuolella. Matalampi tuottavuus saattaa kytkeytyä Pohjanmaan elinkeinorakenteeseen, jolle on ominaista matalat volyymit ja korkea kompleksisuus, mikä ilmenee asiakaskohtaisina ja/tai korkean teknologian tuotteina. Aineellisten ja aineettomien investointien yhteisvaikutus on tuottavuuden kasvun kannalta keskeinen. Yritysten investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin, kuten patenteihin, suunnitteluun ja teknologiseen kehitykseen, koulutukseen ja täydennyskoulutukseen, ohjelmistoihin ja digitaalisiin järjestelmiin sekä sisäisiin prosesseihin ja johtamiseen, ovat erityisen tärkeitä innovaatioiden ja kilpailukykyyn mahdollistajia. **Meidän tulee varmistaa, että kaikenkokoisilla yrityksillä on saatavilla tukirakenteita niiden kehittämiseen. Samalla tarvitaan syvällisempää analyysiä kaikkein vaikuttavimmista tuottavuutta lisäävistä toimista eri yrityssegmenteissä.**

Tuottavuuden jatkuva kasvu Pohjanmaalla edellyttää monipuolista ja osaavaa työvoimaa, joka vahvistaa uusien teknologioiden käyttöönottoa yrityksissä. Ammatillisella koulutuksella, korkeakouluilla ja yliopistoilla on Pohjanmaalla laaja edustus, mikä tarjoaa erinomaiset edellytykset tuottavuuden ja kilpailukykyyn parantamiseen. Ammatillisen koulutuksen merkitys kasvaa työmarkkinoiden ja osaamistarpeiden muuttuessa, ja se on tärkeä tekijä sekä kaupunkialueiden että maaseudun vetovoiman näkökulmasta. Alueen korkeakoulut ovat elintärkeitä nuorten ja korkeasti koulutettujen tulomuutolle, osaavan työvoiman varmistamiselle ja TKI-toiminnalle.

Keskeistä on kaikilla koulutusasteilla tarjottava korkeatasoinen koulutus, jota kehitetään entistä tiiviimmässä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. **Tarvitsemme alueellisia aineettoman kasvun ekosysteemejä, joissa yritykset, tutkimus- ja koulutus-toimijat sekä julkiset toimijat kehittävät osaamista ja innovaatioita yhdessä.**

Korkean jalostusasteen ylläpitäminen pitkällä aikavälillä edellyttää riittäviä ja laaja-alaisia panostuksia uuteen osaamiseen, toiminnan kehittämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoimintaan. T&K-menojen osuus bruttokansantuotteesta on Pohjanmaalla maakuntien välisessä vertailussa yksi parhaista. Yrityssektorin T&K-menot ovat 2020-luvulla kasvaneet Pohjanmaalla 37 prosenttia, noin 75 miljoonaa euroa. Myös korkeakoulusektorin T&K-menot ovat kasvaneet 38 prosenttia, noin 14 miljoonaa euroa. Julkisella sektorilla T&K-menot ovat kuitenkin pysyneet matalalla tasolla. **Pohjanmaalla tulee priorisoida toimenpiteitä ja panostuksia, jotka edistävät tutkimus- ja kehittämistyön tulosten ja innovaatioiden kaupallistamista sekä parantavat pääoman saatavuutta. Tarvitsemme lisää julkisia panostuksia koulutukseen sekä tutkimukseen ja kehittämiseen, jotta alueen yritykset pärjäisivät globaalissa kilpailussa ja Pohjanmaa olisi houkutteleva alue uusille investoinneille.**

Tavoitetila 2050

Vahvasta ja monipuolisesta elinkeinoelämästäamme kasvaa uusia tulevaisuuden kärkiä.

- **Markkina-alueena koko maailma** – Pohjanmaalla on monipuolinen ja globaalisti kilpailukykyinen elinkeinoelämä, jossa vienti on osa DNA:ta.
- **Innovaatioilla kohti puhtaampaa maailmaa** – Pohjanmaan innovaatiojärjestelmä ja TKI-investoinnit tuottavat huippuosaamista ja ratkaisuja, jotka vähentävät päästöjä paikallisesti ja maailmalaajuisesti.
- **Verraton paikka yhteistyölle** – Korkealaatuisesta koulutusta ja tutkimusta tarjoavien koulutustoimijoiden vahva verkosto luo yrityksille edellytyksiä kehityä ja investoia.
- **Investointeja ja uusia asukkaita houkutteleva solmukohta** – Pohjanmaa vetää puoleensa investointeja, osaavaa työvoimaa ja opiskelijoita kansallisesti ja kansainvälisesti.

- **Kasvua ja kilpailukykyä edistävä infrastruktuuri ja liikenne** – Resilientti ja tulevaisuuskestävä liikenne-, energia-, teollisuusalue-, digitaalinen ja rajat ylittävän yhteistyön infrastruktuuri.
- **Kannattava alkutuotanto huoltovarmuuden perustana** – Pohjanmaalla on kannattava alkutuotanto, jossa yhdistyvät kestävyys ja innovatiivisuus ja joka takaa kansallisen huoltovarmuuden.
- **Paikallinen yrittäjyys kukoistaa ja uudistuu** – Pohjanmaan mikro- ja pk-yritykset kukoistavat ja kehittävät paikallisia arvoketjuja uusilla kärjillä, sekä kaupunkialueilla että maaseudulla.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029

- Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä
- Kohti tulevaisuuden kärkiä (*älykäs erikoistuminen*)

Painopiste 1: Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

Tavoitteet 2026–2029

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat.
- Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat

Pohjanmaan elinkeinoelämä on sekä monipuolinen että erikoistunut. Monipuolinen elinkeinorakenne vaihtelevalla toimiala- ja kokorakenteella sekä vahvalla yrittäjäreinteellä on jatkossakin merkittävä menestystekijä. Alueen mikro- ja pk-yritykset ovat tärkeitä sekä innovaatioiden, työllisyyden että paikallisen maaseudun elinvoimaa vahvistavan kehityksen kannalta. Pienempien yritysten kehittämistoiminta on

usein luonteeltaan vähittäistä innovointia. Vahvat verkostot, joissa yritykset kehittävät tuotteita ja innovoivat asiakas-toimittajasuhteissa, ovat sekä erityispiirre että kilpailuetu Pohjanmaalla.

Pohjanmaan teollisuuden vientiosuus on maan korkeimpia, ja maakunnassa toimii suuri määrä pk- ja startup-yrityksiä, jotka tähtäävät suoraan kansainvälisille markkinoille. Monipuolisesta elinkeinorakenteesta huolimatta suhteellisen harvaa yritystä pidetään kasvuyrityksenä. Pohjanmaa tarvitsee enemmän yrityksiä, jotka kasvavat mikroyrityksistä pieniksi ja edelleen keskisuuriksi. Kasvuhaluisten yritysten tunnistaminen sekä kehittämistoimet, jotka auttavat yrityksiä etenemään tehokkaasti ja kehittämään edistyskellisiä toimintamalleja, tulee asettaa etusijalle. Omistajan- ja sukupolvenvaihdokset sekä yritysostot tarjoavat merkittävän mahdollisuuden luoda kasvavia yrityksiä niin alkutuotantoon kuin teollisuuteen ja palvelusektorillekin.

Tutkimus- ja kehittämisinvestointien kasvun pullonkauloja on havaittavissa makro-, kansallisella, alueellisella ja yritystasolla. Yksi haasteista on julkisen ja yksityisen riskirahoituksen saatavuus. Erityisesti riskirahoituksen saatavuus maaseudulla uhkaa muodostua merkittäväksi esteeksi uudistumiselle. Pienemmillä yrityksillä on myös rajalliset resurssit ja osaaminen hakea ja hallinnoida julkista TKI-rahoitusta ja kehittämistukia. Toisaalta Pohjanmaan vahvuuksiin kuuluu laaja ja toimiva neuvontajärjestelmä, joka keskittyy elinkeinoelämän kehittämiseen.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Lisätään riskirahoituksen (startupit, scale-upit, mikro- ja pk-yritykset) saatavuutta edunvalvonnan, hankekehityksen ja neuvontapalvelujen avulla.
- Vahvistetaan tutkimus- ja koulutussektorin kapasiteettia edistää liiketoiminnan kehittämistä ja uuden teknologian käyttöönottoa mikro- ja pk-yrityksissä.
- Tehostetaan toimenpiteitä kasvuyritysten määrän lisäämiseksi.
- Lisätään mikroyrityksille tukevia toimia, jotka edistävät uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä.
- Hyödynnetään järjestelmällisesti yritysilmapiiriin liittyviä tuloksia ja analyysejä yritysystävällisten rakenteiden ja palvelujen luomiseksi kunnissa.

⁴ Vihreän (energiaintensiivisen) teollisuuden sijoittumiseen vaikuttavia alueen vetovomimatekijöitä ovat 1) puhtaan, luotettavan ja edullisen energian saatavuus, 2) työvoiman saatavuus teollisuudessa ja se, että alue houkuttelee huippuosaaamista, 3)

Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen

Osaavan työvoiman saatavuus on yksi suurimmista kasvun esteistä Pohjanmaalla. Alueen toimialat tarvitsevat korkeasti koulutettujen asiantuntijoiden ja huippuosajien lisäksi ammattikoulutettuja työntekijöitä. Työvoiman kysyntään vastaamiseksi tarvitaan toimia, jotka houkuttelevat uutta työvoimaa kaikkialta Suomesta Pohjanmaalle sekä vahvistavat työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa. Pohjanmaa on yksi Suomen kansainvälisimmistä maakunnista, mikä korostaa tarvetta yksinkertaistaa työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton käytäntöjä sekä tarjota sujuvia ratkaisuja kielitaidon kehittämiseen. Vetovoiman vahvistamisen lisäksi on kehitettävä alueen kykyä pitää kiinni työvoimasta ja opiskelijoista. Pitovoiman vahvistaminen edellyttää koordinoituja toimia laajassa yhteistyössä.

Vihreän teollisuuden suunniteltujen investointien takia tarvitsemme uusia strategisia toimintamalleja, jotka tukevat investointien toteutumista koko Pohjanmaan alueella. Pohjanmaalla tulisi olla selkeä käsitys siitä, mitkä alueelliset tavoitteet haluamme saavuttaa ja mitkä tekijät rajoittavat niiden saavuttamista. On myös tärkeää huomioida alueen vetovomimatekijät vihreän teollisuuden sijoittumisen näkökulmasta, ja kohdentaa toimenpiteet niihin⁴.

Vihreän siirtymän investointien edistämiseksi tarvitaan lisäksi toimia vetovoimaisten investointiympäristöjen, erityisesti soveltuvien teollisuusalueiden, luomiseksi. Kuntien rooli on keskeinen vihreän siirtymän teollisuusinvestointien edistämässä. Tarvitsemme lisää toimenpiteitä, joilla vahvistetaan Pohjanmaan kuntien varautumista ja valmiuksia ottaa vastaan suuria investointeja.

markkinoiden saavutettavuus, erityisesti satamainfrastruktuurin osalta, 4) ekosysteemit, yritys yhteistyö ja riskipääoman saatavuus, 5) innovaatiot sekä tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit ja niiden tulokset.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Lisätään koordinoituja toimia, jotka vahvistavat Pohjanmaan vetovoimaa elinvoimaisena, monipuolisena ja kansainvälisenä alueena, jossa on tulevaisuuden työpaikkoja ja korkea elämänlaatu.
- Tehostetaan toimia alueen pitovoiman vahvistamiseksi.
- Lisätään harjoittelu- ja kesätyöpaikkoja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Parannetaan mikro- ja pk-yritysten kykyä houkutellessa osaavaa työvoimaa ja rekrytoida kansainvälisiä osaajia.
- Luodaan vetovoimaisia investointiympäristöjä eri puolille Pohjanmaata.
- Tunnistetaan ja seurataan vahvuuksia ja heikkouksia, jotka liittyvät alueen kykyyn vetää puoleensa vihreän siirtymän investointeja.
- Kehitetään edelleen suunnittelu- ja lupakäytäntöjä tehostavia yhteistyömalleja ja hyviä käytäntöjä eri tasoilla.

Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä

Pohjanmaan liikennejärjestelmän kehittämisen tavoitteena on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä liikennejärjestelmä, joka varmistaa maakunnan ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden ja on turvallinen ja tehokas. Toimiva liikennejärjestelmä on elinkeinoelämän elinehto sekä turvallisuuden perusta. Kattava ja tehokas väyläverkko mahdollistaa yritystoiminnan koko maakunnan alueella. Maan sisäisten yhteyksien lisäksi kansainvälinen vientiteollisuus tarvitsee hyviä yhteyksiä suoraan ulkomaille, ja kuljetusketjujen palvelutason on oltava korkea. Lisäksi liikennejärjestelmän tulee olla joustava niin, että se reagoi tehokkaasti liikkumis- ja kuljetustarpeiden muutoksiin. Joustavassa liikennejärjestelmässä eri liikennemuodot täydentävät toisiaan, mikä edistää huoltovarmuutta.

Pohjanmaan saavutettavuus maanteitse, rautateitse, lentoteitse ja meritse on kohtalaisen hyvä, mutta infrastruktuuria ei ole kehitetty samaa vauhtia elinkeinoelämän tarpeiden, maankäytön muutosten ja liikenteen kasvun kanssa. Nykyisellään liikennejärjestelmän riittämätön rahoitus rajoittaa Pohjanmaan yritysten kasvua ja kilpailukykyä ja vaarantaa pahimmillaan myös huoltovarmuuden ja suunnitteilla olevien investointien toteutumisen. Vaikka useat liikennehankkeet ovat saaneet viime vuosina rahoitusta, monet elinkeinoelämän ja työssäkäynnin kannalta merkittävät

hankkeet odottavat edelleen toteutumistaan. Lisäksi alemman tieverkon kunto on huolestuttavan heikko ja määrärahat sen kunnostamiseen ovat riittämättömät.

Geopoliittisessa tilanteessa tapahtuneiden muutosten vuoksi länsirannikon satamien, sisämaasta rannikolle suuntautuvien poikittaisyhteyksien ja Merenkurkun yhteyden rooli on noussut huoltovarmuuden näkökulmasta entistäkin kriittisemmäksi. Tärkeitä tulevaisuuden toimenpiteitä ovat esimerkiksi Merenkurkun ylittävän kiinteän yhteyden ja länsirannikon kaupungit yhdistävän radan rakentaminen. Liikennejärjestelmän kehittämisessä tulee huomioida yhä useampia näkökulmia, kun henkilö- ja rahtiliikenteen lisäksi joudutaan varautumaan myös mahdolliseen sotilaskäyttöön (ns. kaksikäyttö).

Puhtaan siirtymän edetessä liikennejärjestelmäsunnitteluun tarvitaan teollisia investointeja tukeva näkökulma. Tieliikenteen määrä kasvaa sekä tavara- että henkilöliikenteessä. Satamien ja satamayhteyksien rooli korostuu entisestään. Erikoiskuljetusten määrä kasvaa satamien ympäristössä ja erityisesti valtatiellä 8. Työmatkaliikenteeseen syntyy piikkejä erityisesti investointivaiheessa. Pääradan ja sen poikittaisratojen merkitys kasvaa kuljetuksissa. Kansainvälisen liikkuvuuden ja lentoyhteyksien tarve kasvaa, kun alueelle sijoittuu lisää kansainvälisiä yrityksiä.

Nopea ja kattava tietoliikenneverkko on digitalisaation ehdoton edellytys. Tavoitteena on, että nopeat ja toimintavarmat verkkoyhteydet ovat maakunnan kaikkien asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen saatavilla. Käytännössä tavoitteiden toteuttaminen edellyttää valokuituverkon ja 5G-verkon laajentamista koko maakunnan alueelle. 4G- ja 5G-verkkojen kattavuus kuntien sisällä ei ole vielä tarpeeksi hyvä. Katvealueita on syntynyt, kun 3G-verkko on poistettu käytöstä ja 2G-verkon ylläpito on loppumassa vuonna 2027.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään kasvukeskusyhteyksiä (mm. valtatie 3 yhteysväli Tampere-Vaasa, Vaasa-Seinäjoki-Jyväskylä-kehityskäytävä sekä päärata liityntäyhteyksineen).
- Kehitetään valtatie 8 ns. kasikäytävää.
- Kehitetään satamayhteyksiä ja -yhteistyötä.
- Kehitetään Merenkurkun ylittävää yhteyttä.
- Vahvistetaan kilpailukykyistä lentoliikennettä molemmilla Pohjanmaan lentoasemilla.
- Kehitetään liikenneväyliä Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpideohjelman mukaisesti.
- Kehitetään digitaalista infrastruktuuria, jonka avulla yritykset voivat toimia ja kasvaa koko Pohjanmaan alueella.

Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille

Pohjanmaan maaseutu on edelleen varsin elinvoimainen ja sen elinkeinoelämä perustuu kahteen kärkeen: monipuolisten tilojen rinnalla toimivat maaseudun erikoistuneet mikrokluusterit. Alkutuotannon osuus on Pohjanmaalla selkeästi korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Kaikki maatalouden tuotantosunnat esiintyvät alueella, mutta erityisen tärkeitä ovat maidontuotanto, turkistarhaus, lasinalaistuotanto ja perunanviljely. Viime vuosina Pohjanmaalla on investoitu aktiivisesti maatilojen kehittämiseen. Maaseudun elinkeinoja tulee monipuolistaa ja kilpailukykyä vahvistaa. Uudet liiketoiminnan mahdollisuudet nousevat maaseudulla mm. bio- ja hyvinvointialoilta.

Maatalouden kehitys on viime vuosina kytkeytynyt vahvasti innovaatioihin ja teknologiseen kehitykseen perinteisen viljelyosaamisen lisäksi. Satelliittikuvia, sensoreita, drooneja ja tekoälyä hyödynnetään enenevässä määrin maa- ja metsätalouden apuvälineinä. Energiatehokkuus sekä erilaiset energiaratkaisut ovat luoneet edellytyksiä kasvihuonetuotannon jatkumiselle. Pohjanmaan vahvan alkutuotannon ja elintarviketeollisuuden ansiosta alueella on suoria synergiaetuja ja yhteyksiä siihen kehittämistyöhön, jota alueen valmistava teollisuus tekee digitalisaation, energiaratkaisujen ja kiertotalouden saralla.

Pohjanmaalla on Suomen ruokatuotannon ja -turvan kannalta merkittävä rooli, joka tulee kasvamaan tulevana vuosina hyvien kasvuolosuhteiden, länsirannikolla olevan

sijainnin ja ilmastonmuutoksen vaikutuksen seurauksena. Ruokatuotannon tulevaisuuden kannalta on erittäin tärkeää, että alkutuotannon kannattavuus on varmistettu. Lisäksi tarvitaan ilmastonmuutosta hillitseviä ja sopeutumiseen tähtäviä toimia, sillä maatalous on Pohjanmaalla merkittävä päästölähde ja ilmastonmuutos muuttaa kasvuolosuhteita tulevina vuosina. Alkutuotantoa kehitetään osana biotaloutta keskittyen kiertotalousratkaisuihin, energiantuotantoon ja ruokaturvaan.

Metsäala on muutoksessa. Muutos luo uusia mahdollisuuksia metsänomistajille ja palveluntarjoajille, mutta samalla se vaatii entistä enemmän osaamista. Innovatiivisen metsäteollisuuden ansiosta Pohjanmaalla hyödynnetään ja jalostetaan käyttö- ja energiapuuta huomattavasti enemmän kuin sitä korjataan. Jalostuksen ansiosta syntyy tuotteita vientiin, uusien materiaalien raaka-aineita sekä sivuvirtoja, joita muut teollisuudenalat voivat hyödyntää (esimerkiksi hiilidioksidi ja vety).

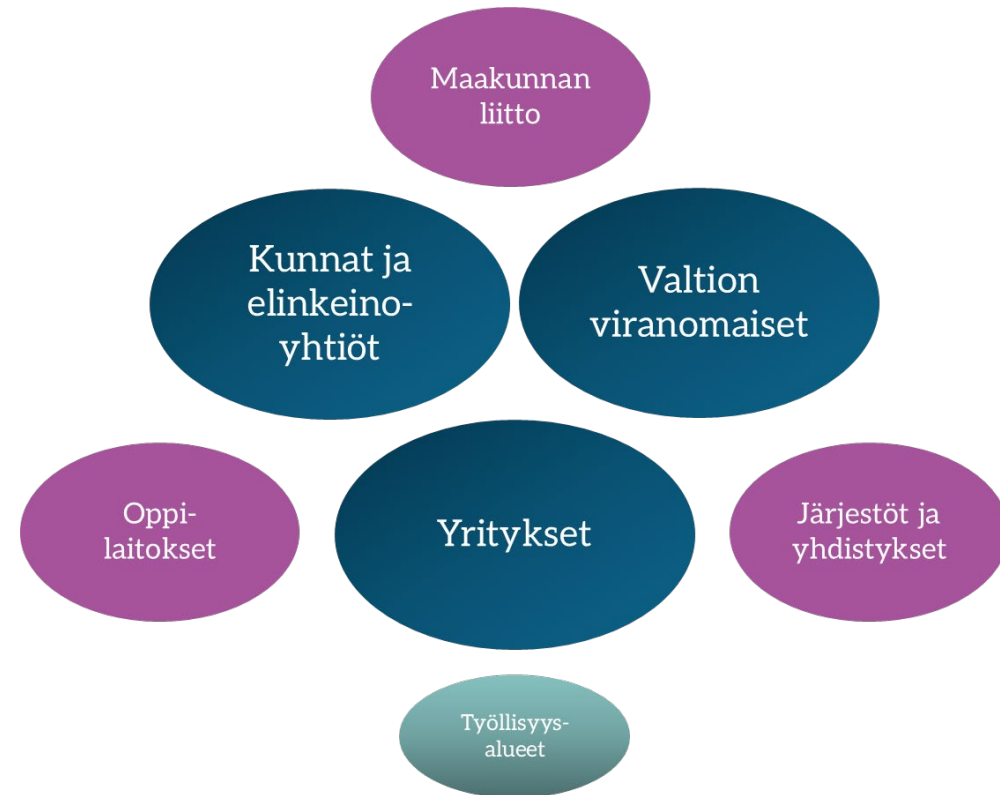
Maamme turkistarhoista suurin osa sijaitsee Pohjanmaalla, mutta vaikka tuotanto on viime vuosina vähentynyt, on turkistarhaus edelleen keskeinen elinkeino. Kalastuksella on pitkät perinteet Pohjanmaalla, ja se on tärkeä elinkeino monille rannikkoyhteisöille. Perinteisen makean- ja suolaisenveden kalastuksen lisäksi kasvussa on myös akvakulttuuri, erityisesti lohien ja kirjolohien viljely. Kalastuksella on myönteinen vaikutus työllisyyteen, minkä lisäksi se on avainasemassa merellisessä biotaloudessa, jossa kestävä kalastusmenetelmät ja sivuvirtojen jalostus luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Innovatiivisilla ratkaisuilla sekä kalastuksen ja ympäristötyön yhteistyöllä Pohjanmaa vahvistaa asemaansa kestävä ja kasvavan elintarviketuotannon alueena. Niin sanottu sininen biotalous eli vesiluonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen perustuva liiketoiminta avaa saaristo- ja rannikkoalueille uusia mahdollisuuksia esimerkiksi kalataloudessa sekä matkailussa ja vesien virkistyskäytössä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Nostetaan maatalous- ja luonnontuotteiden jalostusastetta.
- Lisätään lähi- ja luomuruuan kysyntää ja saatavuutta.
- Edistetään elintarvikevientiä.
- Kehitetään alkutuotannon energiaratkaisuja tuotantosuunnittain.
- Edistetään maa- ja metsätalouden bio- ja kiertotalousratkaisuja.
- Kehitetään maa- ja metsätalouden päästöjä vähentäviä tuotteita, menetelmiä, ratkaisuja ja teknologioita.
- Kehitetään uusia malleja maa- ja metsätalousyriyten, elinkeinoelämän ja tutkimuksen välisen yhteistyön edistämiseksi.

Avaintoimijat

Painopisteen *Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä* edistämässä keskeisiä toimijoita ovat yritysten, kuntien, valtion viranomaisten ja erityisesti elinvoimakeskusten lisäksi maakunnan liitto, koulutustoimijat sekä erilaiset järjestöt ja yhdistykset (kuva 5). Strategian tavoitteiden täysimääräinen toteuttaminen painopisteissä 1 ja 2 edellyttää selkeää operatiivista kytkentää yritysten todellisuuteen ja paikalliseen toteutukseen, jossa kunnallisilla ja alueellisilla elinkeinoyhtiöillä on keskeinen rooli.

Kuva 5 Painopisteen 1 avaintoimijat

Painopiste 2: Kohti tulevaisuuden kärkiä (älykäs erikoistuminen)

Tavoitteet 2026–2029

- Luomme uutta kilpailuetua uuden osaamisen ja innovaatioiden avulla automaation, dataan perustuvan arvonluonnin, energiateknologian ja kiertotalouden aloilla.
- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen teollisuuden uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Luomme uutta kilpailuetua uuden osaamisen ja innovaatioiden avulla automaation, dataan perustuvan arvonluonnin, energiateknologian ja kiertotalouden aloilla

Painopiste 2 muodostaa Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategian perustan. Uusien kärkien kehittäminen tarkoittaa alueellisen elinkeinorakenteen laajentamista. Älykäs erikoistuminen tarkoittaa panostamista elinkeinoelämän olemassa oleviin vahvuuksiin, tutkimukseen ja uuteen teknologiaan, jotka voivat samalla luoda uusia kilpailuetuja. Älykkään erikoistumisen strategia muodostetaan toistuvan, strukturoidun yritysten, tutkimus- ja koulutussektorin sekä julkisen sektorin välisen vuoropuhelun avulla.

Älykkään erikoistumisen strategian tavoitteena on rakentaa vahvoja innovaatio-ekosysteemejä, jotka luovat edellytykset valmistavan teollisuuden tuottavuuden ja osaamisen kasvulle sekä uusien yritysten syntymiselle ja kasvulle. Pohjanmaa on Suomen teollisuuspainotteisin maakunta, jossa on huipputeknologiaa ja korkeaa osaamista. Valmistava teollisuus käsittää muun muassa konepajateollisuuden, prosessiteollisuuden ja elintarviketeollisuuden, mutta myös palveluja tuottavat yritykset sekä ICT- ja ohjelmistoyritykset.

Strategia nostaa esiin neljä kärkialuetta, joiden avulla luodaan innovaatiovetoista kasvua:

- Automaatio ja kehittyneet tuotantomenetelmät
- Data, dataan perustuva arvonluonti ja tekoäly
- Energiateknologia ja uusiutuvan energian järjestelmäratkaisut

- Kiertotalouden ja hiilineutraalin talouden järjestelmäratkaisut

Painopisteen 2 toimenpiteet perustuvat näihin neljään kärkialueeseen. Kärkialueet ovat läheisesti yhteydessä toisiinsa. Ne perustuvat suurelta osin samankaltaiseen teknologiseen osaamiseen, mikä luo edellytyksiä uusille ratkaisuille ja toimintamalleille. Tämä edistää sitä, että neljä valittua kärkialuetta tukevat horisontaalisesti ja ovat olennaisia useille toimialoille sekä teollisuudessa että muilla sektoreilla. Siksi on tärkeää pyrkiä eri toimialojen väliseen osaamisen siirtoon. Näin voidaan löytää uusia innovaatioita ja vahvuuksia eri toimialojen rajapinnasta.

Valittujen kärkialueiden pohjalta laadittu älykkään erikoistumisen strategia on keskeinen maakunnallinen ohjausasiakirja myönnettäessä hankerahoitusta Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -rakennerahasto-ohjelmasta. Alueelliset painotukset vaikuttavat myös erityisrahoitukseen haettaessa suoraa EU-rahoitusta esimerkiksi Horisontti Eurooppa -ohjelmasta.

Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä

Maakunnan korkea vienti-intensiteetti ja globaali kilpailu asettavat korkeat vaatimukset sekä yritysten että ympäröivän innovaatiojärjestelmän uudistumiskyvylle. Keskeistä on lisätä pk-yritysten investointeja tuote-, palvelu- ja prosessikehitykseen.

Automaatio ja kehittyneet tuotantomenetelmät

Edistyneiden tuotantomenetelmien osalta tarvitaan syvempää osaamista ja innovaatioyhteistyötä uuden teknologian, kuten simuloinnin, mallintamisen, digitaalisten kaksosten, konenäön ja yhteistyörobottien, soveltamisessa. Automaation huippuosaamisen tarve kasvaa yrityksissä jatkuvasti. Järjestelmä- ja kokonaisratkaisujen kehittämisosaaminen, jossa eri teknologiat ja järjestelmät yhdistyvät teollisissa prosesseissa, sekä tekoälypohjainen automaatio ovat avainasemassa automaatioasteen nostamisessa.

Data, dataan perustuva arvonluonti ja tekoäly

Dataan perustuvan kehityksen vahvistaminen edellyttää osaamisen kehittämistoimia, jotka parantavat pk-yritysten kykyä soveltaa tekoälyratkaisuja, ymmärtää niiden liiketoimintavaikutuksia ja hyödyntää vastuullista tekoälyn hallinnointia.

Dataan perustuvaan arvonluontiin sekä uusien tuotteiden, palveluiden ja liiketoimintamallien skaalautuvuuteen liittyvää osaamista on vahvistettava. Lisäksi tarvitaan kehittämisaloitteita, jotka rakentavat yhteistä infrastruktuuria, yhteistyötä ja dataekosysteemejä tekoälyratkaisujen skaalauksen tueksi.

Energiateknologia ja uusiutuvan energian järjestelmäratkaisut

Uusiutuvan energian innovaatiot muodostavat tärkeän edellytyksen uusille kärjille. Tavoitteena on vahvistaa yritysten kykyä kehittää järjestelmäratkaisuja uusiutuvan energian tuotantoon lisäämällä osaamista energian varastoinnissa, joustoratkaisuissa, hajautetussa energiantuotannossa ja älykkäissä sähköverkoissa. Pohjanmaalla on keskeistä varmistaa korkea valmius uuden energiateknologian testaukseen ja käyttöönottoon, mikä vahvistaa sekä paikallista energiasiirtymää että yritysten uusien vientituotteiden ja -palveluiden kehittämistä. Energiasiirtymässä korostuu yritysten tarve syventää osaamistaan tulevaisuuden sähkö- ja energiamarkkinoista. Osaamisen siirto energiateknologian ja alueen eri avaintoimialojen, kuten kasvihuoneviljelyn, välillä voi luoda uusia innovaatiomahdollisuuksia ja -ympäristöjä. Toinen tärkeä kehitysalue energiateknologiassa on digitaaliset ratkaisut, simulaatiomallit sekä tekoälyn hyödyntäminen sähköverkon optimointiin ja ohjaukseen, resilienssin parantamiseen ja kyberturvallisuuteen. Energiasiirtymän seurauksena optimoinnin ja energiahävikin vähentämisen mahdollistavien dataan perustuvien tuotteiden, palveluiden ja järjestelmien kysyntä kasvaa.

Uudet nettonollateknologiat⁵, kuten vihreä vety ja sen johdannaiset, hiilidioksidin talteenotto ja käyttö sekä akkuteknologia, ovat alueen TKI-toiminnan ja kehityspäätösten uusia kärkialoja. Tämä koskee myös hiilineutraalia merenkulkua, meriteknologiaa, vihreän ja älykkään satamainfrastruktuurin kehittämistä sekä merituuli-voimaa ja muuta merellistä uusiutuvaa energiantuotantoa.

Kiertotalouden ja hiilineutraalin talouden järjestelmäratkaisut

Kiertotalous ja biokierrätys ovat merkittäviä kehitysalueita pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyyn vahvistamiseksi esimerkiksi alkutuotannossa, elintarvikkeiden jalostuksessa, meritaloudessa, valmistavassa teollisuudessa, energiantuotannossa ja

⁵ Lisätietoa: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/green-deal-industrial-plan/net-zero-industry-act_en

rakentamisessa. Uusiin teknologioihin, tuotantoprosesseihin ja materiaaleihin liittyvän uuden osaamisen kehittäminen on tärkeää. Tarvitsemme kilpailukykyisten liiketoimintamallien, arvoketjujen ja logistiikkaratkaisujen kehittämiseen keskittyviä pilotoiteja ja panostuksia.

Vahvat innovaatioekosysteemit

Vihreä ja digitaalinen siirtymä lisäävät ekosysteemiajattelun tarvetta, sillä innovaatiot syntyvät yhä useammin järjestelmätasolla sekä yritysten ja arvoketjun eri toimijoiden välisessä yhteistyössä. Yhteistyö eri osaamisalueita edustavien toimijoiden välillä on yhä tärkeämpää. Siksi meidän on vahvistettava edellytyksiä rakentaa ja tukea yritysten välisiä yhteistyörakenteita ja yhteenliittymiä. Yhteiset hankkeet, jotka lisäävät TKI-yhteistyötä yritysten, yliopistojen, korkeakoulujen, ammatillisen koulutuksen ja julkisen sektorin välillä, ovat keskeisiä. Kysyntä laajemmille, jatkuvuutta tarjoaville hankekokonaisuuksille kasvaa. Meidän on kehitettävä tehokkaita malleja, joilla uutta osaamista sekä tutkimustuloksia ja hankkeiden tuloksia voidaan järjestelmällisesti välittää alueen yrityksille. Vaikuttavuuden varmistamiseksi osaamisen kehittämisen tulisi alueella liittyä entistä tiiviimmin yritysten konkreettisiin investointipäätöksiin ja kasvusuunnitelmiin.

Kehittynyt tutkimus- ja koulutusinfrastruktuuri edistyneissä tuotantomenetelmissä, dataan perustuvassa innovoinnissa, energiateknologiassa ja kiertotalousjärjestelmissä on ratkaisevan tärkeää. Tarvitsemme merkittäviä investointeja useisiin alueellisiin demonstraatio- ja living lab -ympäristöihin, jotka tarjoavat konkreettisia testaus-, verifiointi- ja pilotointimahdollisuuksia, jotka nopeuttavat innovaatioiden kaupallistamista. Näitä ympäristöjä tulee kehittää sekä oppilaitosten tutkimusinfrastruktuurin yhteyteen että erilaisiin paikkasidonnaisiin living lab -ympäristöihin eri puolilla Pohjanmaata. Pohjanmaan tutkimus- ja koulutusorganisaatioille alueelliset demonstraatio- ja living lab -ympäristöt ovat myös merkittävä kilpailuetu kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Näiden ympäristöjen kehittäminen ja ylläpito vaatii huomattavaa rahoitusta ja yhteistyötä yksityisten ja julkisten toimijoiden välillä sekä Pohjanmaalla että Pohjanmaan ulkopuolella.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Vahvistetaan tutkimus-, kehittämis- ja koulutuspanostuksia, jotka edistävät innovaatioita ja osaamisen vahvistamista edistyneissä tuotantomenetelmissä, digitalisaatiossa ja tekoälyssä teollisuuden kasvun ja tuottavuuden vauhdittamiseksi.
- Vahvistetaan tutkimus-, kehittämis- ja koulutuspanostuksia, jotka edistävät innovaatioita ja osaamisen vahvistamista energiateknologiassa ja kiertotaloudessa yritysten päästöjä vähentävien ratkaisujen viennin vauhdittamiseksi.
- Asetetaan etusijalle toimenpiteet, joilla vahvistetaan arvonaluontia innovaatioverkostoissa ja luodaan alueellisesti laajempia verkostoja pk-yritysten, suuryritysten sekä tutkimus- ja koulutustoimijoiden välille.
- Vahvistetaan osaamistarpeiden ennakoitua ja alueen koulutustoimijoiden ja yritysten välistä aktiivista yhteistyötä.
- Kehitetään joustavia malleja täydennyskoulutukseen.
- Vahvistetaan ja kehitetään alueellisia testaukseen, pilotointiin ja kaupallistamiseen liittyviä koulutus- ja innovaatioympäristöjä.
- Luodaan aineettoman kasvun investointeja lisääviä ekosysteemejä.

Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla

Elinkeinoelämän Keskusliiton mukaan noin 8,5 % Suomen suunnitelluista vihreistä investoinneista kohdistuu Pohjanmaalle (yhteensä noin 26 miljardia euroa maaliskuussa 2026). Investointeja on suunniteltu erityisesti tuulivoimaan, akkualalle, vihreään vetyyn, e-polttoaineisiin, hiilidioksidin talteenottoon, siirtoverkkoihin, datakeskuksiin ja alumiinituotantoon. Vihreän teollisuuden sijoittuminen alueelle luo teollisia klusterivaikutuksia muuhun tuotantoon ja yritystoimintaan. Klusterivaikutuksia muodostuu vertikaalisista klustereista, joissa arvoketjun useat vaiheet ja yritykset ovat lähekkäin, osaamisen ja TKI-toiminnan leviämisaikutuksista sekä uusista liiketoimintamahdollisuuksista kiertotalouden, biotalouden ja teollisen symbioosin alueilla.

Klusterivaikutusten varmistamiseksi on kiinnitettävä huomiota pk-yritysten ja alihankkijoiden potentiaaliin olla mukana uusissa teollisissa arvoketjuissa. On tärkeää analysoida ja tukea alihankintaverkostojen vahvuuksia, mahdollisuuksia ja osaamista uuden teollisuuden sijoituksessa alueelle. Alueella on suuri potentiaali osaamisen ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan leviämisaikutuksille, kun otetaan

huomioon alueen nykyinen TKI-toiminta esimerkiksi älykkäiden sähköverkkojen, hybridiratkaisujen, moottoriteknologian, uusien polttoaineiden, taajuusmuuttajien ja energiatehokkuusratkaisujen saralla. Nopea teknologinen kehitys ja uuden teknologian epävarmuustekijät korostavat kokeilujen ja yhteisen oppimisen tarvetta alueellisella tasolla. Vahva uuteen teollisuuteen kytkeytyvä temaattinen klusteri, jossa TKI-toiminta on keskeisessä roolissa, parantaa myös mahdollisuuksia houkutella alueelle sekä uusia startup-yrityksiä että vakiintuneita yrityksiä. Mahdollisia TKI-toiminnan alueita ovat energiaratkaisujen optimointi, joustoratkaisut, sektori-integraatio, teollinen symbioosi, merituulivoima ja älykäs satamainfrastruktuuri. Tämä edellyttää tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä yritysten, kuntien sekä alueen tutkimus- ja koulutusalan toimijoiden välillä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään pk-yrityksiä ja suuria investointeja yhdistäviä liiketoiminnan yhteensovittamiseen, alihankkijoiden kehittämiseen ja yhteistyöhön liittyviä rakenteita.
- Luodaan vihreään siirtymään kytkeytyviä innovaatioympäristöjä, -yhteistyötä ja pilottikokeiluja alueellisen TKI-toiminnan vahvistamiseksi.
- Edistetään uusien (vienti)ratkaisujen kehittämisalustoina toimivien teollisuusalueiden perustamista.
- Tunnistetaan ja kehitetään koulutustoimia, jotka tukevat nettonollateknologian investointien lisäämistä.
- Priorisoidaan toimenpiteitä, jotka mahdollistavat vihreiden investointien toimimisen katalysaattorina uusien startup- ja muiden yritysten perustamiselle.
- Toteutetaan vihreän vedyn ja vedyn johdannaisten uusista arvoketjuista systemaattinen kartoitus, joka tuo esiin erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia sekä aktivoi yrityksiä ja kuntia kehittämisspanostuksissa ja pilottihankkeissa, jotka vahvistavat alueellista vetytaloutta.

Suuntaamme alueen teollisuuden uusille kansainvälisille vahvuusalueille

Investoinnit olemassa olevien toimintojen ja osaamiseen uusiin yhdistelmiin ovat ratkaisevan tärkeitä tulevaisuuden vahvuusalueiden luomiseksi. EU:n lisääntyvä keskittyminen puolustukseen kasvattaa kysyntää kaksikäyttöratkaisuille – siviili- ja sotilaskäyttöön soveltuville teknologioille – jotka samalla tukevat ilmastotavoitteita. On tärkeää ottaa huomioon innovaatiopanostukset, jotka edistävät yritysten

kasvumahdollisuuksia resilienssin, huoltovarmuuden, turvallisuuden ja puolustuksen saralla ja jotka liittyvät neljään kärkialueeseen ja alueen osaamiseen. Alueen tutkimus- ja koulutusorganisaatioilla on tärkeä rooli tulevien liiketoimintamahdollisuuksien tunnistamisessa ja osaamisen levittämisessä mikro- ja pk-yrityksille. Kaksikäyttö voi avata myös uusia mahdollisuuksia esimerkiksi puolustusmateriaalien saralla.

Uusien vahvuusalueiden mahdollistamiseksi tarvitsemme laajempia innovaatioverkostoja sekä kansallista ja EU-tason rahoitusta. Meidän on rakennettava strategisia kumppanuuksia tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien sekä maakunnan ulkopuolella toimivien yritysten kanssa. Tämä tuo alueelle uutta huippuosaamista, kriittistä massaa innovaatiohankkeisiin sekä täydentäviä kumppaneita uusiin eurooppalaisiin ja globaaleihin arvoketjuihin.

Suoran EU-rahoituksen, kuten Horisontti Eurooppa -rahoituksen, osuus Pohjanmaan pk-yritysten TKI-toiminnasta on edelleen pieni. Tarvitsemme resursseja alueellisiin toimienpiteisiin, jotka mahdollistavat sen, että kansallista ja kansainvälistä TKI-rahoitusta kanavoituu enemmän Pohjanmaalle. Innovaatioekosysteemin toimijat tarvitsevat tehokkaampia ja järjestelmällisempiä toimia yhteisten painopisteiden määrittämiseksi, kansainvälisten kumppanuuksien löytämiseksi ja EU-rahoituksen hakemiseksi.

Uusien kärkien kehittämiseksi tarvitaan myös kohdennettuja panostuksia, jotka lisäävät startupien, spinoffien ja kasvuyritysten määrää Pohjanmaalla. Alueen startup-ekosysteemin vahvistamiseksi tarvitaan yliopistojen, julkisten toimijoiden ja yritysten yhteisiä toimenpiteitä. Tähän sisältyy korkeatasoinen hautomo- ja kiihdyttämötoiminta sekä toimivan riskipääomainfrastruktuurin luominen. Spinoff-yritysten kiihdyttämistuki tulee huomioida. Myös tutkimustulosten tehokkaammat kaupallistamismallit ovat keskeisiä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Tuodaan esiin ja tuetaan valmistavan teollisuuden uusia liiketoimintamahdollisuuksia huoltovarmuuden, resilienssin ja turvallisuuden saralla.
- Vahvistetaan alueellisia vihreän siirtymän ja turvallisuusalan TKI-toimintaa yhdistäviä ja kehittäviä demonstraatio- ja living lab -ympäristöjä.
- Tunnistetaan ja kehitetään alueen potentiaalia kaksikäyttötuotteiden ja -palvelujen osalta teollisuudessa ja nykyisessä infrastruktuurissa.
- Vahvistetaan Pohjanmaan vahvuusalueita lisäämällä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä sekä suoraa EU-rahoitusta.
- Perustetaan, verkostoidaan ja skaalataan startup-yrityksiä alueellisten hautomo- ja kiihdyttämöympäristöjen sekä pilotti- ja testaustoiminnan avulla.
- Kehitetään spinoff-yritysten tukitoimia ja toteutetaan niitä käytännössä.
- Analysoidaan alueen startup-kenttää ja toteutetaan kohdennettuja toimia, joilla parannetaan rahoituksen saatavuutta.

Avaintoimijat

Painopisteen *Kohti tulevaisuuden kärkiä* edistämässä avaintoimijoita ovat yritykset, tutkimus- ja koulutustoimijat, maakunnan liitto ja kunnat (kuva 6). Myös valtion viranomaisilla sekä kansallisilla ja kansainvälisillä TKI-toimijoilla on keskeinen rooli painopisteen toteuttamisessa. Strategian tavoitteiden täysimääräinen toteuttaminen painopisteissä 1 ja 2 edellyttää selkeää operatiivista kytkentää yritysten todellisuuteen ja paikalliseen toteutukseen, jossa kunnallisilla ja alueellisilla elinkeinoyhtiöillä on keskeinen rooli.

Kuva 6 Painopisteen 2 avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- T&K-menojen osuus on yli 5 % bkt:sta.
- Kansainvälinen TKI-rahoitus Pohjanmaalle on kaksinkertaistunut.
- Teollisuusyritysten tuottavuuden kasvu on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.
- Työllisten määrä on kasvanut vähintään 20 %.

3.2 Yhteisöllinen Pohjanmaa

Yhteisöllinen Pohjanmaa on

- tasa-arvoinen ja yhdenvertainen
- avoin ja osallistuva
- turvallinen.

Mikä muutos tarvitaan?

Osallisuus ja syrjäytymisen ehkäisy

Yksilön kokemus siitä, että hän voi vaikuttaa omiin ehtoihinsa ja yhteiskunnan kehitykseen on tärkeä hyvinvoinnin osatekijä. Hyvinvoinnin ja osallisuuden välillä on tiivis yhteys. On tärkeää, että kaikilla Pohjanmaan asukkailla on mahdollisuus merkitykselliseen toimintaan ja osallisuuteen työn, opiskelun tai muun toiminnan kautta sekä hyvät vaikutusmahdollisuudet julkisten palveluiden ja hallinnon kehittämiseen. Tärkeä ulottuvuus on myös hyvät ja monipuoliset asuin- ja elinympäristöt, joissa asuinalueiden välistä eriytymistä pyritään välttämään.

Pohjanmaan väestö voi keskimäärin varsin hyvin ja on sosiaalisesti aktiivista. Pohjanmaalla eletään keskimääräistä pidempään, ja sairastavuus on maakunnista 3. alhaisin. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus on hieman suurempi kuin koko maassa keskimäärin, ja itsensä yksinäiseksi kokee selvästi harvempi. Yhdessä toimiminen luo verkostoja ja luottamusta eli sosiaalista pääomaa, joka luetaan yhdeksi Pohjanmaan keskeisistä vahvuuksista.

Vaikka Pohjanmaan väestö voi keskimäärin hyvin, on eri väestöryhmien ja yksilöiden välillä hyvinvointieroja, jotka ovat vaarassa kasvaa esimerkiksi sosiaalisten ja mielenterveyden ongelmien seurauksena. Liian paljon nuoria, ulkomaalaistaustaisia, vähän koulutettuja ja osatyökykyisiä jää yhteiskunnan ulkokehälle. Tämä haaste on otettava vakavasti, ja **syrjäytymisen ja eriarvoisuuden kasvun ehkäisyyn** on panostettava tulevana vuosina. Meidän tulee luoda rakenteita, joiden avulla ongelmat voidaan tunnistaa varhaisessa vaiheessa ja niihin voidaan puuttua. Haasteita ennaltaehkäisevään työhön tuo kuitenkin sekä julkisen talouden ongelmat että järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytysten heikkeneminen. Haastavassa tilanteessa tarvitaan **uutta ajattelua ja uusia tapoja ratkaista ongelmia yhdessä.**

Yhteiskunta on Suomessakin jakautumassa eikä yhteistä arvopohjaa enää entiseen tapaan ole olemassa. Erilaiset näkemykset ja kiinnostuksen kohteet luovat paikasta riippumattomia yhteisöjä. Vastakkainasettelut korostuvat ja algoritmit voimistavat polarisaatiota ja epäluottamusta. Tekoälyn aikakaudella harhaanjohtavan informaation määrä kasvaa ja väärennetyn aineiston tunnistaminen vaikeutuu. Epävakaassa maailmantilanteessa mielipidevaikuttamisen tavoitteena on yhä enemmän lietsoa hämmennystä ja eripuraa. Verkkohäirintä vaikeuttaa yhteiskunnallista osallistumista. Luottamus demokratiaan ja julkiseen hallintoon on heikentymässä ja yhteiskunnan asenneilmapiiri kiristymässä. Digiosaamisen ja medialukutaidon merkitys korostuu.

Ulkopuolisuuden, eristäytymisen ja polarisaation torjumiseksi on tärkeää, että kaikilla on mahdollisuus ja helppoa osallistua itselle merkitykselliseen toimintaan sekä vaikuttaa omiin elinehtoihinsa ja yhteiskunnan kehitykseen. Vireä yhdistys- ja kulttuurielämä muodostaa hyvän pohjan, mutta **tarvitsemme myös uusia toimintamalleja ja -tapoja osallistumisen kynnyksen madaltamiseksi**. Julkiselta hallinnolta edellytetään **uusien asukkaille ja julkisten palveluiden käyttäjille suunnattujen vaikuttamis- ja osallistumistapojen kehittämistä ja käyttöönottoa**.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Väestörakenteen muutoksen seurauksena julkiseen palvelujärjestelmään kohdistuu paineita, kun sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tarve kasvaa, mutta valtion ja kuntien taloudellinen tilanne heikkenee. Yhdeksi ratkaisuksi esitetään **terveysteknologian kehittämistä ja hyödyntämistä** sekä **palvelujen digitalisointia**. Palvelujen digitalisointi parantaa palvelujen saavutettavuutta ja tehostaa toimintaa, mutta se ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että osa väestöstä jää ilman tarvitsemaansa palvelua. **Tarvitsemme käyttäjäystävällisiä digitaalisia palveluja ja digitaalisten palveluiden kehittämistä eri väestöryhmissä**. Lisäksi digitaalisten palvelujen rinnalla tulee edelleen kehittää ja tarjota myös **kasvokkain tapahtuvaa palvelua**.

Liikunnalla, kulttuurilla ja muilla harrastuksilla on positiivinen vaikutus asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen. Järjestöillä ja yhdistyksillä on perinteisesti ollut suuri rooli näiden ennaltaehkäisevien palvelujen tarjoajina. Näin ollen on tärkeää, että **järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytyksiä edistetään** eri puolilla Pohjanmaata tulevinakin.

Työelämälähtöinen koulutus ja jatkuva oppiminen

Yksi tärkeimmistä väestön hyvinvointia edistävästä ja syrjäytymistä ehkäisevästä tekijästä on työ. Hyvän toimeentulon ja jatkuvan oppimisen lähtökohdat ovat Pohjanmaalla varsin hyvät. Pohjanmaalla on jo pitkään ollut yksi Suomen parhaimmista työllisyystilanteista ja väestön koulutustaso on korkea. Koulutustarjonta on monipuolista. Työelämä kuitenkin muuttuu vauhdilla. Yksi suurimmista haasteista muutoksessa on kehittää uusien toimintatapojen, työtehtävien ja teknologian vaatimaa osaamista. Oppimisen tarve koskee kaikkia aloja ja ammatteja, kun uusi teknologia tuo uusia osaamisvaatimuksia. Perinteisestä ensin tutkinto ja sitten työ mallista siirrytään kohti jatkuvan oppimisen malleja. **Työelämän muuttuessa Pohjanmaalla tulee pitää huolta siitä, että koulutustarjonta on monipuolista ja työelämälähtöistä. Uusia jatkuvan oppimisen malleja tulee kehittää ja hyödyntää tehokkaasti niin, että kaikilla halukkailla on mahdollisuus osaamisensa kehittämiseen.**

Moninainen yhteiskunta

Moninaisessa yhteiskunnassa tunnustetaan ja tunnustetaan, että ihmiset ovat erilaisia ja että moninaisuus on rikkaus. Kaikkia kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti eikä ketään syrjitä. Suvaitsevaisessa ja moninaisuutta arvostavassa ilmapiirissä on kaikkien hyvä ja turvallista olla.

Pohjanmaalla on jo pitkään kärsitty osajapulasta. Osajapulasta ratkaisemisessa keskeisiä osatekijöitä ovat kotimaisen työvoiman houkuttelun lisäksi työ- ja koulutusperusteinen maahanmuutto sekä alueen työvoimareservien entistä tehokkaampi hyödyntäminen. **Työelämän moninaisuuden edistäminen on avainasemassa, jotta entistä useampi ulkomaalaistaustainen, ikääntynyt tai täsmätyökykyinen henkilö pääsee mukaan työelämään.**

Pohjanmaan väestönkasvu perustuu täysin ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrän kasvuun. Työperusteinen maahanmuutto on yrityksille elintärkeää koko maakunnan alueella. Jo nyt Pohjanmaan työmarkkinoilla työskentelee yli 7 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä eli noin 9 prosenttia työllisistä. Maahanmuuttajien hyvinvoinnin ja aluetalouden takia on tärkeää, että **tunnistamme ja poistamme kotoutumista ja työelämään siirtymistä hidastavat ja vaikeuttavat tekijät**. Maahanmuuttajien aktiivista osallistumista yhteiskuntaan tulee edistää ja tukea ihmisiä

kokonaisvaltaisesti arjen asioissa. Myös yhteiskunnan ja sen jäsenten kykyä kunnioittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä ja rakentaa syrjimätöntä ilmapiiriä tulee vahvistaa.

Yhteiskunnallinen resilienssi

Muutokset toiminta- ja turvallisuusympäristössä ovat jatkuvia ja osin nopeita, kompleksisia ja vaikeasti ennakoitavia. Epävakaa turvallisuusympäristö lisää erilaisten ja eriasteisten häiriötilanteiden ja kriisien riskiä. Kriisinsietokyky eli resilienssi eli kyky kestää, sietää, toipua, oppia ja uudistua nousee kriittiseksi kyvykkyydeksi varauduttaessa ja vastattaessa häiriötekijöihin ja kriiseihin. Yhteiskunnan kokonaisresilienssi tarkoittaa sen kykyä säilyttää toimintakykynsä ja kehittyä, vaikka se altistuisi kriiseille tai häiriötekijöille.

Turvallisuuden tunne, luottamus yhteiskuntaan ja sen instituutioihin, luottamus toisiin ihmisiin sekä osallisuus ja oikeudenmukaisuuden kokemus luovat pohjan yhteiskunnan kriisinsietokyvylle ja henkiseen kriisinkestävyydelle. Myös korkea koulutus, hyvä medialukutaito sekä turvallisuusosaaminen vahvistavat väestön kriisinsietokykyä. Yksityinen sektori on yhä merkittävämpi osa kokonaisresilienssiä paitsi talouden näkökulmasta myös osana kriittistä infrastruktuuria. Kriisin aikana korostuu myös oikea-aikainen ja laadukas tieto päätöksenteon pohjana, viestinnässä sekä dis- ja misinformaation ehkäisyssä. Huoltovarmuuden toimivuus vaikuttaa keskeisesti kriisinsietokykyyn. **Yhteiskunnallisen resilienssin vahvistaminen vaatii entistä tiiviimpää yhteistyötä viranomaisten, yritysten ja paikallistason toimijoiden kesken.**

Tavoitetila 2050

Luomme elinvoimaa moninaisuudesta, luottamuksesta ja avoimesta yhteisöllisyydestä.

- **Hyvinvoivat ja osaavat asukkaat** – Kaikilla asukkailla on mahdollisuus hyvään toimeentuloon ja jatkuvaan osaamisensa kehittämiseen.
- **Sujuvat palvelut** – Arjen palvelut ovat kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa lähi-, etä- tai verkkopalveluna.
- **Merkityksellinen elämä** – Asukkaat kokevat elävänsä merkityksellistä elämää ja olevansa osallisia omissa yhteisöissään ja yhteiskunnassa.
- **Luottamus voimavarana** – Asukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.
- **Yhdessä tekemisen meininki** – Kansalaistoiminta ja muu omaehtoinen tekeminen kukoistaa ja vetää puoleensa uusia tekijöitä.
- **Ylpeästi moninainen** – Muualta tulevat tuntevat itsensä tervetulleiksi ja kotoituvat tehokkaasti.
- **Vahva kriisinsietokyky** – Asukkailla, yrityksillä ja muilla toimijoilla on vahva kyky ja valmius selviytyä muuttuvista olosuhteista, häiriötilanteista ja kriiseistä.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029

- Moninainen yhteiskunta
- Merkityksellinen ja turvallinen arki

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

Tavoitteet 2026–2029

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä.

Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä

Vaikka työllisyysaste on Pohjanmaalla korkea, on esimerkiksi nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyysasteessa edelleen nostamisen varaa. Työmarkkinoiden moninaisuutta edistämällä voimme saada Pohjanmaan olemassa olevista työvoimareserveistä helpotusta työvoimapulaan. Tavoitteen edistämiseksi tarvitsemme tiivistä yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin, järjestöjen ja yhdistysten sekä vapaan sivistystyön toimijoiden kesken.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään kuntouttavaa työtoimintaa.
- Kehitetään ja hyödynnetään jatkuvan oppimisen toimintamalleja.
- Kehitetään nuorten ohjaamista ja mahdollisuuksia tutustua työelämään huomioiden myös sukupuolelle epätyypilliset alat.
- Kehitetään mentoriohjelmiä nuorille ja maahanmuuttajille.
- Tuetaan maahanmuuttajien kielen oppimista.
- Tehostetaan maahanmuuttajien osaamisen kartoittamista ja hyödynnetään tuloksia heidän ohjaamisessaan koulutukseen ja työelämään.
- Edistetään moninaista työelämää tukevia asenteita, toimintatapoja ja rekrytointikäytäntöjä.
- Edistetään työntajien valmiutta palkata ulkomaalaistaustaisia henkilöitä esimerkiksi jakamalla hyviä esimerkkejä, tukemalla rekrytointia ja parantamalla kieli-taitoa.

Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle

Kaksisuuntainen kotoutuminen tarkoittaa sitä, ettei kotoutumisprosessi koske vain maahanmuuttajaa, vaan myös vastaanottavaa yhteiskuntaa. Molemmilla osapuolilla on rooli ja vastuu kotoutumisessa. Maahanmuuttajan osalta kotoutuminen tarkoittaa esimerkiksi kielen, yhteiskunnan pelisääntöjen ja kulttuurin oppimista sekä oman paikan löytämistä työelämässä tai koulutuksessa. Vastaanottavan yhteiskunnan roolina puolestaan on esimerkiksi tunnistaa ja arvostaa maahanmuuttajien tuomia uusia näkökulmia, tarjota yhdenvertaiset mahdollisuudet kaikille ja vähentää syrjintää.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Luodaan kohtaamisareenoja ja tilaisuuksia eri väestöryhmien kohtaamisiin.
- Kehitetään vertaistoimintaa työpaikoilla, oppilaitoksissa ja vapaa-ajan toiminoissa.
- Edistetään maahanmuuttajanaisten kielten opiskelua ja osallistumista yhteiskuntaan.
- Edistetään maahanmuuttajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä

Digitalisoituminen etenee ja palvelut siirtyvät verkkoon nopealla tahdilla. Palvelujen digitalisoituminen parantaa parhaimmillaan palvelujen saavutettavuutta, sillä digitaalisia palveluja on mahdollista käyttää ajasta ja paikasta riippumatta. Kaikilla ei kuitenkaan ole syystä tai toisesta pääsyä internetiin eivätkä kaikki halua tai kykene käyttämään verkkopalveluja. Tällöin vaarana on digisyrjäytyminen.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Edistetään julkisen hallinnon yhteisten Suomi-pisteiden ja täydentävien käyntiasiointipisteiden palveluvalikoimaa.
- Kehitetään digitukea sekä eri kohderyhmien valmiuksia käyttää digitaalisia palveluja ja tekoälyä.
- Parannetaan verkkopalvelujen helppokäyttöisyyttä ja saavutettavuutta.
- Kehitetään helposti saavutettavissa olevia vaihtoehtoja itsenäiselle digitaalisten palvelujen käytölle.
- Kehitetään matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja vaihtoehtona digitaalisille palveluille.

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

Tavoitteet 2026–2029:

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä.
- Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Vahvistamme henkistä kriisinkestävyyttä.

Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle

Pohjanmaalla on vireä yhdistyselämä, mutta järjestöjen ja yhdistysten toimintaympäristö on murroksessa, joka heikentää niiden toimintaedellytyksiä monin tavoin. Monissa yhdistyksissä on pulaa tekijöistä ja vapaaehtoiset vähenevät. Sitoutuminen yhdistystoimintaan on heikkenemässä, sillä yhdistysten toimintatavat ja hallinto saatetaan kokea liian byrokraattisena ja kuormittavana. Rahoituksen väheneminen vaikeuttaa toimintaa, kun työntekijöitä ei voida palkata eikä ideoita toteuttaa ja pitkäjännitteinen työ käy mahdottomaksi toiminnan perustuessa liiaksi pirstaleiseen hankerahoitukseen. Kun samaan aikaan myös vapaan sivistystyön rahoitus on vähenevässä ja kuntien taloudellinen tilanne on heikko, on vaarana, että panostukset esimerkiksi ennaltaehkäisevään työhön ja kotouttamiseen vähenevät selvästi.

Kansalaistoiminnan rooli hyvinvoinnin, luottamuksen ja turvallisuuden edistämässä ja siten myös alueen elin- ja pitovoiman rakentamisessa on merkittävä. Kansalaistoiminta tulee nähdä aluekehityksen, osallisuuden ja demokratian strategisena resurssina, ei ainoastaan vapaa-ajan vieton areenana. Kansalaistoiminnan kehittämisen ja uudistaminen on tärkeä ulottuvuus maakunnan elinvoiman edistämässä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään järjestöjen ja yhdistysten, julkisen sektorin ja yritysten välisiä uusia yhteistyön malleja.
- Kehitetään edelleen ja hyödynnetään entistä tehokkaammin olemassa olevia yhteistyörakenteita ja -muotoja.
- Kehitetään järjestöille ja yhdistyksille suunnattuja neuvontapalveluja mm. rahoituksen hakemiseen liittyen.
- Luodaan vapaan kansalaistoiminnan (ns. neljännen sektorin) tukemiseen uusia toimintamalleja.
- Luodaan eläviä kohtaamisareenoja, jotka ovat aidosti avoimia kaikille kiinnostuneille ja joissa kaikki tuntevat olonsa tervetulleiksi.

Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä

Kulttuuri-, liikunta- ja luontopalveluilla on tärkeä rooli väestön henkisen hyvinvoinnin rakentajana, virkistytymisen lähteenä sekä maakunnan veto- ja pitovoiman parantajana. On tärkeää, että palvelut ovat kaikkien saatavilla sekä esteettömiä ja helposti saavutettavissa.

Oikeus kulttuuriin osallistumiseen ja sen luomiseen kuuluu kaikille, mikä tuo elämänlaatua arkeen. Maakunnassa panostetaan erityisesti lasten ja nuorten kulttuuristen oikeuksien toteutumiseen. Ammattimaisesti toteutettuun kulttuuritarjontaan tulee voida osallistua kohtuullisen matkan päästä kotoa ja kohtuullisin kustannuksin. Kulttuuri on osa kestävästä elämäntapaa ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta tulee parantaa myös niiden ryhmien osalta, jotka kulttuuripalvelut tavoittavat heikoimmin.

Pohjanmaan monimuotoinen luonto sekä arvokkaat kulttuurimaisemat ovat perusta vetovoimaiselle elinympäristölle ja matkailulle. Etenkin saariston luontoarvot ovat sekä valtakunnallisesti että kansainvälisesti merkittäviä. Matkailualalla maaseutu-, saaristo- ja kalastusmatkailu ovat tärkeitä kehittämiskohteita. Merenkurkun maailmanperintöalueesta on mahdollista rakentaa kansallisesti ja kansainvälisesti houkutteleva vierailukohde. Luonnon virkistyskäytön ja matkailun kehittämisessä on tärkeää huomioida sekä ekologinen että sosiaalinen kestävyys.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Lisätään kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen tarjoajien ja koulujen välistä yhteistyötä niin, että em. palvelut kytkeytyisivät osaksi koululaisten arkea sekä koulupäivän aikana että sen jälkeen.
- Kehitetään liikkuvia kulttuuripalveluja.
- Luodaan toimintamalleja kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen tarjonnan lisäämiseksi syrjäisemmillä alueilla sekä kohderyhmille, joille em. palvelut eivät ole helposti saavutettavissa.
- Kehitetään luontopalvelujen esteettömyyttä.
- Edistetään tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja moninaisuusnäkökulmien huomiointia vapaa-ajantoiminnassa.
- Toteutetaan toimenpiteitä Pohjanmaan kulttuuriohjelman 2026–2030 mukaisesti.

Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia

Demokratian legitimitetin ja luottamuksen vahvistamiseksi sekä julkisten palvelujen laadun turvaamiseksi tarvitsemme uudenlaisia vaikuttamis- ja osallistumismenetelmiä sekä nykyisten osallisuusrakenteiden ja -menetelmien systemaattisempaa hyödyntämistä. Osallistumiselle ja vuorovaikutukselle on kyettävä luomaan uusia, rakentavia malleja. On tärkeää, että asukkaat voivat vaikuttaa päätöksentekoon ja että päätöksenteko on läpinäkyvää. Ihmisten tulee voida vaikuttaa matalalla kynnyksellä itselleen merkityksellisiin asioihin. Erityistä huomiota tulee kiinnittää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseen.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään asukkaiden ja julkisten palvelujen asiakkaiden näkemysten keräämiseksi uudenlaisia osallistumis- ja vaikuttamismenetelmiä.
- Kehitetään edelleen ja hyödynnetään entistä tehokkaammin olemassa olevia osallisuusrakenteita ja -muotoja.
- Kehitetään mielekkäitä menetelmiä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien parantamiseksi.
- Edistetään demokratiakasvatusta ja kehitetään toimintamalleja kaiken ikäisten lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi.

Vahvistamme henkistä kriisinkestävyyttä

Henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttama kuormitus ja selviytyä niiden vaikutuksista. Perusta henkiselle kriisinkestävyydelle luodaan normaalioloissa. Oleellista on, että asukkaat luottavat itseensä, toisiinsa ja yhteiskuntaan.

Paikallinen yhteisöllinen kansalaistoiminta luo pohjaa kokonaisturvallisuudelle ja resilienssille. Yhdessä tekeminen rakentaa luottamusta ja valmiutta toimia yhdessä häiriötilanteessa. Paikallisen kansalaistoiminnan roolia ei kuitenkaan aina ole huomioitu riittävästi viranomaisten varautumistyössä eikä heidän tietämystään ja paikallistuntemustaan välttämättä hyödynnetä tehokkaasti.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään viranomaisten ja paikallisten kansalaistoimijoiden välistä varautumiseen liittyvää yhteistyötä ja viestintää.
- Vahvistetaan paikallisten kansalaistoimijoiden varautumista ja valmiutta toimia häiriötilanteissa esimerkiksi laatimalla kyläkohtaisia varautumissuunnitelmia.
- Edistetään kriittistä medialukutaitoa ja digitaalista osaamista huomioiden eri väestö- ja ikäryhmien tarpeet.
- Vahvistetaan erityisesti nuorten omaehtoista toimijuutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin yhteisöihinsä ja niiden tulevaisuuteen.
- Vahvistetaan yhdessä tekemistä ja talkoohenkeä paikallistasolla.

Avaintoimijat

Avaintoimijoita *Yhteisöllinen Pohjanmaa* -teeman edistämiseksi ovat kuntien, hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja yhdistysten lisäksi maakunnan liitto, työllisyysalueet, valtion viranomaiset, oppilaitokset ja yritykset (kuva 7).

Kuva 7 Teeman Yhteisöllinen Pohjanmaa avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- Työllisyysaste on vähintään 84 %.
- Nuorista aikuisista vähintään 50 %:lla on korkeakoulututkinto.
- Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus kasvaa ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.
- Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus vähenee ja on kolmen parhaan joukossa maakuntien välisessä vertailussa.

3.3 Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa on

- ilmastoviisas
- monimuotoinen
- ennakoiva.

Mikä muutos tarvitaan?

Ilmastonmuutoksen hillintä

Ilmastonmuutos tarkoittaa maailmanlaajuisista ilmaston lämpenemistä, joka on seurausta ihmisen tuottamien kasvihuonekaasujen määrän voimakkaasta kasvusta ilmakehässä. Kansainvälinen yhteisö pyrkii rajoittamaan ilmaston lämpenemisen 1,5 asteeseen, mikä vaatii kasvihuonepäästöjen kääntämistä globaalisti nopeaan laskuun. Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Päästövähennystavoitteena on 60 prosentin vähennys vuoteen 2030 mennessä ja 80 prosentin vähennys vuoteen 2040 mennessä vuoden 1990 tasoon verrattuna. Maankäytön osalta tavoitteena on vahvistaa aktiivisesti hiilinieluja, vaikka maankäyttö on viime vuosina käänntynyt merkittäväksi päästölähteeksi

Suomen ympäristökeskuksen Hinku-laskennan mukaan Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt ovat vuosina 2005–2023 laskeneet 38 % eli osapuilleen saamaa tahtia kuin keskimäärin Suomen kunnissa. Suurimmat päästöt ovat peräisin maataloudesta (28,9 %), tieliikenteestä (24,4 %) ja lämmityksestä (20,9). Maatalouden osuus päästöistä on kasvanut vuosien kuluessa, sillä maatalouden päästöjä on onnistuttu laskemaan vain vähän. Suurimmat päästövähennykset ovat sen sijaan syntyneet raideliikenteessä (-81,1 %), öljylämmityksessä (-70,8 %) ja teollisuudessa (-64,3 %). **Hiililineutraalisuustavoitteen saavuttaminen vaatii vielä runsaasti lisätoimia sekä taakanjako- että maankäyttösektorilla.**

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Suomen ilmasto on jo lämmennyt kaksi astetta esiteolliseen aikaan verrattuna, ja muutos tulee jatkumaan ja kiihtymään. Pohjanmaan osalta ennakoitaan, että keskilämpötila nousee 1,8–3 astetta vuoteen 2050 mennessä. Käytännössä tämä

tarkoittaa sitä, että sään ääri-ilmiöt yleistyvät. Sademäärän kasvun ja rankkasateiden voimistumisen seurauksena erityisesti hulevesitulvien riski kasvaa. Myrskyjen voimistuminen voi aiheuttaa mittavia vaurioita rakennuksille ja puustolle. Hellejaksot yleistyvät ja talvet lyhenevät. Kaiken tämän seurauksena ekosysteemit muuttuvat vaikeasti ennakoitavalla tavalla. Vesien tila uhkaa heikentyä entisestään. Vaikka ilmaston lämpeneminen pidentää kasvukautta, sään ääri-ilmiöt ovat alkutuotannolle merkittävä riski. Esimerkiksi satovaihteluiden ja metsätuhojen riski kasvaa myrskyjen ja tuholaisien seurauksena.

Ilmaston muuttuessa tarvitaan aktiivisia sopeutumistoimia ja yhteistyötä yhteiskunnan eri sektoreilla, jotta ilmastonmuutoksen aiheuttamat ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset kustannukset voidaan minimoida. Käytännössä sopeutuminen tarkoittaa altistumisen pienentämistä, haavoittuvuuden vähentämistä ja sopeutumiskyvyn kasvattamista.

Energiamurros ja vihreä siirtymä

Energiamurros tarjoaa välineitä ja ratkaisuja puhtaan siirtymän toteuttamiseen, kun fossiiliset polttoaineet korvataan päästöttömillä energiamuodoilla. Energiamurros tarkoittaa energiantuotanto- ja -kulutusjärjestelmien perustavanlaatuisia muutosta, joka sisältää esimerkiksi älykkäiden sähköteknologioiden, energiavarastoinnin ja uusiutuvan energian hyödyntämisen. Samalla sähkön kysyntä kasvaa merkittävästi teollisuuden, lämmityksen ja liikenteen sähköistymisen seurauksena. Puhtaan energiajärjestelmän rakentaminen parantaa alueen energiaomavaraisuutta, ja on siten myös huoltovarmuuskysymys.

Lisäksi käynnissä on laajempi vihreä siirtymä, joka tarkoittaa päästövähennysten ja energiatehokkuuden parantamisen lisäksi myös esimerkiksi kiertotalouden vahvistamista ja luonnon monimuotoisuuden turvaamista.

Pohjanmaan energiantuotannossa on viime vuosina siirrytty enenevässä määrin uusiutuviin ja paikallisiin energianlähteisiin. Tuulivoiman määrä on kasvanut ripeästi. Vuonna 2023 tuulivoiman osuus Pohjanmaan sähköntuotannosta oli jo 63,6 %, mikä on gigawattitunteina mitattuna maakunnista toiseksi eniten (2358 GWh). Tuulivoimarakentaminen on lisääntynyt merkittävästi ja erityisesti merituulivoiman merkitys kasvaa pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman lisäksi Pohjanmaalle on suunnitteilla

merkittävä määrä erilaisia puhtaan siirtymän investointeja mm. akkuteollisuuteen ja vetyteollisuuteen.

Aluetalouden kannalta puhtaan siirtymän investointien toteutuminen on ensiarvoisen tärkeää. Investoinneilla voi kuitenkin olla myös negatiivisia ekologisia vaikutuksia mm. yhtenäisten metsäalueiden pirstoutumisen ja ekologisten yhteyksien katkaisemisen takia. **Onkin tärkeää varmistaa, että puhtaan siirtymän investoinnit toteutuvat ympäristövaikutukset minimoiden.**

Luonnon monimuotoisuus ja vesien tila

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa maapallon lajien ja eliöyhteisöjen kirjoa sekä lajien sisäistä perinnöllistä vaihtelua. Monimuotoisuus on ikään kuin luonnon vastustuskyky. Se auttaa luontoa sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin, kuten ilmastonmuutokseen ja tauteihin. Luonnon köyhtymisen seurauksena luonnon kyky tuottaa kaikille elintärkeitä ekosysteemipalveluja heikkenee. Kun lajeja ja elinympäristöjä häviää, hiilen sidonta ja ekosysteemien palautumiskyky heikkenevät, mikä lisää ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja synnyttää negatiivisen kierteen luonnon köyhtymisen ja ilmastonmuutoksen välillä.

Suomessa joka yhdeksäs eliölaji on uhanalainen ja vajaasta 400 luontotyyppistä noin puolet on arvioitu uhanalaiseksi. Suomessa tavoitteena on pysäyttää luonnon köyhtyminen vuoteen 2030 mennessä.

Merkittävä osa maakunnan pintavesistä on tavoitteista ja toimenpiteistä huolimatta edelleen tyydyttävässä, välttävässä tai huonossa tilassa. Pohjanmaalla on paljon ns. happamia sulfaattimaita, joista happamuus ja metallit huuhtoutuvat vesistöihin aiheuttaen laajoja vahinkoja. Monet joet ja niiden suistot ovat vahingoittuneita, mikä näkyy esimerkiksi kalataloudessa.

Luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin liittyy Pohjanmaalla merkittäviä riskejä. Monet saariston rannikkoluontotyypeistä on luokiteltu uhanalaisiksi. Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemien toiminta uhkaavat heiketä erityisesti elinympäristöjen häviämisen ja pirstoutumisen, vesien rehevöitymisen sekä nopeasti muuttuvan ilmaston takia. Lisäksi esimerkiksi ruoppaukset ja ojitukset heikentävät rannikkoluonnon monimuotoisuutta ja luonnon ekosysteemipalveluja. Vieraslajit ja vesistön lämpeneminen vaikuttavat kalatalouteen, kuten saalismääriin, kalalajeihin ja kalan

laatuun. Luonnon köyhtymisen pysäyttäminen ja vesien tilan parantaminen vaatii edelleen merkittäviä lisätoimia.

Tavoitetila 2050

*Pohjanmaa on ilmastoviisas
luonnon monimuotoisuutta vaaliva alue.*

- **Hiilinegatiivinen alue** – Hiilinielujen kyky sitoa hiiltä on päästöjä suurempi.
- **Puhdas energia** – Energiajärjestelmä perustuu puhtaaseen energiaan sekä hajautettuihin ja älykkäisiin energiaratkaisuihin.
- **Resilientti energiajärjestelmä** – Energiamurrokseen liittyviin huoltovarmuusriskeihin on varauduttu monipuolisilla energialähteillä ja polttoaineilla, luotettavalla ja hajautetulla energian tuotannolla sekä toimintavarmoilta siirto- ja jakelujärjestelmillä.
- **Energiatehokkuus ja kiertotalous lähtökohtana** – Yhteiskunnan kaikilla sektoreilla toimitaan energiatehokkaasti ja kiertotalouden periaatteiden mukaisesti.
- **Kestävä alue- ja yhdyskuntarakenne** – Aluerakenne on monipuolinen ja yhdyskuntarakenne on kestävästi eheä.
- **Kestävä liikkuminen** – Alue- ja yhdyskuntarakenne luo edellytykset kestävään liikkumiseen.
- **Terveellinen elinympäristö** – Luonto on monimuotoinen ja hyvinvoiva, viheraluerakenne on yhtenäinen ja vesien tila on hyvä.
- **Ennakoivaa sopeutumista ilmastonmuutokseen** – Ilmastoriskeihin on valmistauduttu ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi on löydetty innovatiivisia ratkaisuja.

Painopisteet ja tavoitteet 2026–2029

Maakuntastrategian valmistelun aikana valitsimme yhdessä alueen toimijoiden kanssa painopisteet vuosien 2026–2029 kehittämistyölle.

Painopisteet 2026–2029

- Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään
- Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

Tavoitteet 2026–2029

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia.

Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää

Uusiutuvan energian, erityisesti tuulivoiman, tuotanto on kasvanut viime vuosina Pohjanmaalla nopeasti. Hiilinegatiivisuuden saavuttaminen edellyttää kuitenkin edelleen panostamista mm. päästöttömin energiamuotoihin, energian varastointiin sekä energiatehokkaisiin ratkaisuihin. Vihreä siirtymä tulee toteuttaa kestävästi niin, etteivät esimerkiksi luonnon monimuotoisuus ja vesien tila heikkene.

Vihreän siirtymän edetessä huomiota on kiinnitetty enenevässä määrin siirtymän oikeudenmukaisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että siirtymä toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti reilulla tavalla niin, että muutoksen kustannukset ja hyödyt jakautuvat mahdollisimman tasaisesti. Erityistä huomiota tulee kiinnittää niihin alueisiin ja toimialoihin, joilta vaaditaan eniten sopeutumista (esim. maatalous ja metsäsektori). Osallisuus on kokonaisuudessa tärkeä elementti. On tärkeää, että asukkaat ja yhteisöt voivat vaikuttaa suunnitteluun ja päätöksentekoon mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Edistetään uusiutuvan energian tuotantoa sekä sen siirtoa, varastointia ja paikallista käyttöä.
- Kehitetään energiatehokkuutta yhteiskunnan eri sektoreilla.
- Kehitetään ratkaisuja, joilla vähennetään energian tuotannon, siirron ja varastoinnin negatiivisia vaikutuksia elin- ja luonnonympäristöön.
- Vähennetään vihreän siirtymän hankkeiden ja luonnon monimuotoisuuden suojelun ristiriitaa hyvällä suunnittelulla ja vaikutusten arvioinnilla.
- Lisätään vihreään siirtymään liittyvää osallisuutta, tietoisuutta ja ymmärrystä, sekä kehitetään osallistavia toimintamalleja vihreän siirtymän sosiaalisen hyväksyttävyyden edistämiseksi.

Ennakoimme ja pienennämme ilmastoriskejä ja niiden vaikutuksia

Ilmastonmuutos etenee päästövähennyksistä huolimatta. Ilmasto lämpenee, minkä seurauksena esimerkiksi talvet leudontuvat, sateet lisääntyvät ja helteet yleistyvät. Muutokset lisäävät Pohjanmaan luonnonympäristöön, elinkeinoihin ja ihmisiin kohdistuvia riskejä. Systemaattisella sopeutumistyöllä ilmastonmuutoksen vaikutuksia voidaan kuitenkin ennakoida ja riskejä pienentää.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Ylläpidetään alueellista tilannekuvaa ilmastoriskeistä, haavoittuvuuksista ja altistumistekijöistä.
- Huomioidaan ilmastoriskit ja niiden vaikutukset alueidenkäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa.
- Ennakoidaan ja torjutaan vesitalouteen liittyviä riskejä niin tulvien kuin kuivuu- den osalta.
- Kehitetään ilmastoriskeihin sopeutumiseksi uusia ratkaisuja ja hyödynnetään olemassa olevia ratkaisuja.

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

Tavoitteet 2026–2029

- Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämisessä pyrimme siihen, että kaupunki-, kunta- ja kyläkeskukset eheytyvät kestäväällä tavalla, viheralueet muodostuvat yhtenäisemmiksi ja liikenteen kasvihuonepäästöt vähenevät. Tavoitteena on, että rakennettu ympäristö mahdollistaa kestävästä liikkumisesta. Tämä edellyttää alueidenkäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamista. Liikennejärjestelmän kasvihuonepäästöjen vähentämisessä oleellista on joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn, puhtaiden käyttövoimien sekä älyliikenteen edistäminen.

Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä alue tarjoaa hyviä ja monipuolisia asuin- ja elinympäristöjä. Kaupungistumisen seurauksena alueet eriytyvät Suomessa voimakkaasti. Supistuvan väestön alueilla asuntojen ja infrastruktuurin vajaakäyttöisyys kasvaa ja peruskorjauksiin on vaikea saada rahoitusta. Toisaalta kasvavilla paikkakunnilla tulee kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, että monipuolista ja kohtuuhintaista omistus- ja vuokra-asumista on riittävästi tarjolla.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Huomioidaan arvokkaat luontoalueet ja ekologiset yhteydet sekä luodaan yhtenäisiä ja saavutettavia virkistysalueita alueidenkäytön suunnittelussa.
- Kehitetään uusia malleja joukkoliikenteen parantamiseksi.
- Laaditaan kävelyn ja pyöräilyn edistämishelmia.
- Luodaan edellytyksiä älykkäiden liikennepalvelujen käyttöönotolle.
- Kehitetään uusi ratkaisuja liikenteen puhtaiden käyttövoimien tuottamiseksi ja jakelemiseksi.

Hyödynnämme luonnonvaroja kestävästi

Pyrimme Pohjanmaalla siihen, että käytämme luonnonvaroja tehokkaasti ja haitalliset ympäristövaikutukset minimoiden. Tavoitteena on, että luonto uusiutuu, luonnon monimuotoisuus säilyy ja ei-uusiutuvia luonnonvaroja käytetään kestävästi niin, että tulevien sukupolvien tarpeet tulevat huomioiduiksi. Luonnonvarojen kestävä käyttö on myös osa kokonaisturvallisuutta esimerkiksi vesi- ja energihuollon turvaamisen näkökulmasta.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Kehitetään ja hyödynnetään maa- ja metsätalouden päästöjä hillitseviä ja hiilinieluja vahvistavia menetelmiä.
- Kehitetään luonnonvarojen kestävään hoitoon liittyvää yhteistyötä.
- Lisätään kierrättämiseen liittyvää tiedottamista ja asenteisiin vaikuttamista.
- Kehitetään toimintamalli maa- ja kiviainesten kiertotalousalueiden perustamiseksi, myös huoltovarmuuden näkökulma huomioiden.

Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin

Alueellisen luonnon monimuotoisuutta edistävän LUMO-ohjelman tavoitteena on pysäyttää luontokato ja kääntää kehitys luontopositiiviseksi. Luontokadon pysäyttäminen edellyttää, että luonnon monimuotoisuus ja siihen liittyvät riskit otetaan huomioon luontoa muuttavassa toiminnassa ja luonnonvarojen käytössä. Otamme luonnon ominaispiirteet huomioon kaavoituksessa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa, ja suojelemme arvokkaita luontotyyppisiä ja uhanalaisia lajeja. Edistämme vapaaehtoisen ekologisen kompensaaation ja luonnonarvokaupan käyttöönottoa ja yleistymistä Pohjanmaalla. Alueellisen LUMO-ohjelman lisäksi edistämme kansallisia ympäristönsuojeluun liittyviä ohjelmia, kuten Helmi-elinympäristöohjelmaa, Metso-metsiensuojeluohjelmaa sekä kansallista ennallistamissuunnitelmaa.

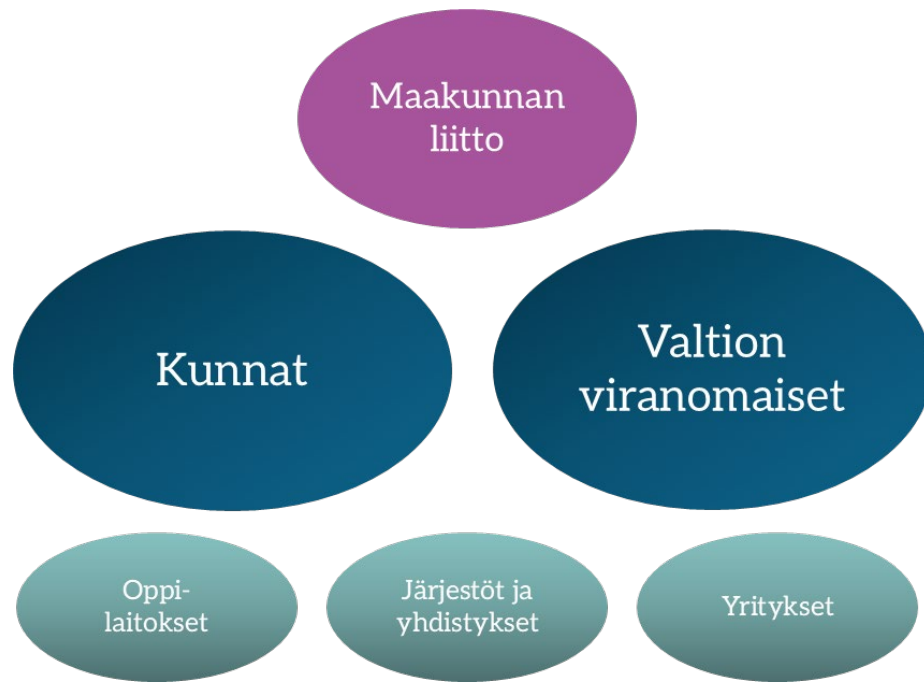
Vesistöjen ja rannikkovesien tilan parantaminen edellyttää ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, kunnostustoimia ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Tavoitteena on vähentää maa- ja metsätalouden sekä yhdyskuntien vesistökuormitusta, ja varmistaa pohjavesien säilyminen hyvänä.

Esimerkkejä tarvittavista toimenpiteistä:

- Huomioidaan luonnon monimuotoisuus alueidenkäytön suunnittelussa.
- Ennallistetaan luonnontilaltaan heikentyneitä arvokkaita elinympäristöjä.
- Kehitetään talouskäytössä olevien metsien ympäristö- ja ilmastokestävää hoitoa.
- Tehostetaan vieraslajien torjuntaa kokonaissuunnittelun, resurssien tehokkaan kohdentamisen ja ennakoivan torjunnan avulla.
- Lisätään maanomistajille ja muille toimijoille suunnattua koulutusta ja tiedotusta.
- Kehitetään uusia ratkaisuja happamien sulfaattimaiden vesistöihin aiheuttaman kuormituksen vähentämiseksi.
- Ylläpidetään pohjavesien hyvää tilaa edistämällä suojelusuunnitelmien laatimista.

Avaintoimijat

Avaintoimijoita *Ympäristövastuullinen Pohjanmaa* -teeman edistämisessä ovat kuntien ja valtion viranomaisten lisäksi maakunnan liitto, yritykset, oppilaitokset sekä järjestöt ja yhdistykset (kuva 8).

Kuva 8 Teeman Ympäristövastuullinen Pohjanmaa avaintoimijat

Mittarit ja tavoitetaso 2050

- Pohjanmaa on alueena hiilinegatiivinen.
- Energia tuotetaan päästöttömästi.
- Luontokato on pysäytetty.
- Vesien tila on hyvä.

4 Maakuntastrategian toteuttaminen ja seuranta

Maakuntastrategian toteuttaminen ei ole minkään yksittäisen tahon käsissä, sillä teemme Pohjanmaan tulevaisuuden yhdessä. Maakunnan menestyminen edellyttää tiivistä ja vaikuttavaa yhteistyötä sekä laajoja verkostoja.

4.1 Maakunnallinen yhteistyö

Maakuntastrategiaa toteuttavat Pohjanmaalla mm. seuraavat toimijat:

- Pohjanmaan liitto
- Pohjanmaan kunnat ja työllisyysalueet
- Pohjanmaan hyvinvointialue ja muut sosiaali- ja terveysalan toimijat
- Valtionhallinnon organisaatiot
- Elinkeinoyhtiöt, kauppakamari ja muut kehitysorganisaatiot
- Korkeakoulut ja oppilaitokset
- Yritykset
- Järjestöt, yhdistykset ja Leader-toimintaryhmät

Nämä toimijat muodostavat tiiviisti toimivan yhteistyöverkoston, jossa tarkennamme maakuntastrategian tavoitteita ja priorisoimme, suunnittelemme ja toteutamme toimenpiteitä jatkuvassa prosessissa. Maakuntastrategian toimeenpanoa seuraamme temaattisissa seurantaryhmissä, joissa ovat edustettuina maakuntastrategian keskeiset toteuttajaorganisaatiot. Maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR) sovitamme yhteen alueen kehittämiseen vaikuttavien suunnitelmien ja sopimusten sekä kansallisten ja Euroopan unionin osarahoittamien ohjelmien toimeenpanoa.

Maakunnallisen edunvalvonnan tavoitteena on Pohjanmaan kilpailukyvyyn vahvistaminen. Tähän pyrimme muun muassa vaikuttamalla valtion maakuntaa koskeviin päätöksiin. Edunvalvonnan tärkeimmät kohderyhmät ovat Suomen eduskunta, hallitus, ministeriöt sekä eri sidosryhmät ja elinkeinoelämä. Edunvalvonta edellyttää pitkäjänteistä ja laajaa yhteistyötä ja työnjakoa maakunnan eri toimijoiden välillä.

4.2 Maakuntien välinen ja kansallinen yhteistyö

Edistämme maakuntastrategian tavoitteita ja maakunnan etua myös erilaisissa maakuntien välisissä ja kansallisissa verkostoissa. Maaseudun ja saariston kehittämisessä tärkeitä verkostoja ovat mm. saaristoasiain neuvottelukunta, maaseutuneuvosto sekä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kalatalouden yhteistyöryhmä. Liikennejärjestelmään liittyvää edistämistyötä teemme mm. päätaryhmässä sekä VT8- ja VT3-ryhmissä. Erityisasema on kolmen pohjalaismaakunnan välisellä yhteistyöllä, jonka avulla edistämme koko aluetta koskevia merkittäviä kehittämis- ja edunvalvonta-asioita. Tärkeä asema on myös kaupunkiseutujen välisellä yhteistyöllä esim. Pietarsaaren ja Kokkolan sekä Vaasan ja Seinäjoen välillä.

4.3 Kansainvälinen yhteistyö

Rakennamme Pohjanmaalla vahvoja kansainvälisiä verkostoja liittyen edunvalvontaan, kehittämistoimintaan, koulutukseen ja tutkimukseen, kuljetuksiin ja logistiikkaan ja niin edelleen. Lähimpien naapurialueidemme kanssa rakennamme tiiviimpiä arkipäiväisiä yhteyksiä, jotka tekevät alueistamme yhdessä isompia. Yhteistyösuhteita ylläpidetään muihin alueisiin Pohjoismaissa ja Itämeren alueella sekä Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja toimielimiin. Laajennamme kansainvälisiä verkostoja jatkuvasti.

Pohjanmaan liitolle tärkeitä kansainvälisiä foorumeja tarjoavat esimerkiksi Euroopan perifeeristen merellisten alueiden liitto (The Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe CPMR) ja Euroopan raja-alueiden liitto (The Association of European Border Regions AEBR). Tarkoituksena on olla mukana vaikuttamassa eurooppalaiseen politiikkaan, luoda ymmärrystä alueellisesti tärkeistä kysymyksistä sekä

toimia vartenotettavana kumppanina poliittisessa vuoropuhelussa alueiden kanssa. Pisimmät perinteet ovat poliittisella yhteistyöllä pääosin lähialueiden, kuten Västerbottenin, muiden Pohjoismaiden ja Itämeren alueen, kanssa. Vuoden 2021 alussa Merenkurkun neuvostosta tuli ensimmäinen täysin pohjoismainen EAYY-alue (eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymä), mikä on vahvistanut yhteistyötä Merenkurkun yli. Länsi-Suomen maakuntien liittojen yhteinen Brysselin toimisto (West Finland European Office, WFEO) tarjoaa suoran yhteyden EU-instituutioihin ja muodostaa tärkeän yhteys- ja vaikuttamiskanavan. Itämeren strategia, Euroopan alueiden tutkimus- ja innovaatioverkosto (ERRIN) ja Älykäs erikoistuminen ovat meille tärkeitä foorumeja. Niiden avulla voimme saada kehittämistyöhön kriittistä massaa eurooppalaisen koheesiopolitiikan toteuttamiseksi Pohjanmaalla.

Pohjanmaan toimijat osallistuvat erilaisiin alueiden välisiin yhteistyöfoorumeihin ja alustoille sekä käynnistävät ja osallistuvat moniin erilaisiin kansainvälisiin hankkeisiin. Usein tarkoituksena on luoda uutta osaamista, oppia toisilta ja saada taloudellisia resursseja oman organisaation ja alueen kehittämiseen. Monipuolisen kansainvälisen vuorovaikutuksen kautta vaikutamme yhdessä myös pitkällä aikavälillä. Hankesallistujat näkyvät usein yhteistyöverkostoissa, joissa heillä on mahdollisuus epämuodollisesti vaikuttaa tulevaan aluepolitiikkaan ja rahoitukseen.

4.4 Rahoitus

Toteutamme maakuntastrategiaa pääsääntöisesti valtion ja kuntien, EU-ohjelmien sekä kansallisten erityisohjelmien rahoituksella sekä viranomaisten toimintamäärärahoilla. Kuluvalle EU-ohjelmakaudella toteutamme Pohjanmaalla seuraavia EU-ohjelmia:

- EU:n alue- ja rakennepolitiikan kansallinen Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 -ohjelma (Euroopan aluekehitysrahasto EAKR, Euroopan sosiaalirahasto ESR ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto JTF)
- CAP-suunnitelman maaseudun kehittämisrahoitus 2023–2027
- rajat ylittävän yhteistyön Interreg Aurora -ohjelma 2021–2027
- Suomen elinkeinokatalouden toimintaohjelma 2021–2027.

Vuoden 2028 alusta alkaa uusi EU-ohjelmakausi, joka jatkuu vuoden 2034 loppuun. Komissio on esittänyt ehdotuksensa uudeksi pitkän aikavälin talousarvioksi vuosille 2028–2034. Lähtökohtina ovat kilpailukyky, resilienssi ja turvallisuus. Rahoituksen avulla pyritään toteuttamaan tuloslähtöisiä uudistuksia, jotka vahvistavat ja kehittävät EU:ta sekä kansallista ja alueellista tasoa. Maakuntastrategia tuo sisältöä keskusteluun Suomen kansallisista ja alueellisista kumppanuussuunnitelmista (NRP) ja luo perustan asemoitumiselle suhteessa kilpailukykyrahastoon ja EU:n suoraan rahoitukseen.

Maakuntaohjelmaa rahoitetaan myös muulla rahoituksella, kuten Business Finlandin rahoituksella ja Horisontti-rahoituksella.

4.5 Seuranta

Maakuntastrategiaa seurataan temakohtaisten seurantamittareiden, laadullisen arvioinnin sekä yleisten aluekehitystä kuvaavien mittareiden avulla. Lisäksi hyödynnetään erilaisten temaattisten ohjelmien, kuten LUMO-ohjelman, seurantaa.

Keskeiset määrälliset tavoitteet ja seurantamittarit on esitetty taulukossa 1. Väestö-, työvoima- ja työllisyystavoitteet perustuvat Tilastokeskuksen väestöennusteeseen 2024. Maakuntastrategian tavoitteena on, että Pohjanmaan väestö kasvaisi noin 10 000 henkilöllä vuoteen 2050 mennessä. Tavoitteen toteutuminen edellyttää varsin voimakasta maahanmuuttoa. Lisäksi tavoitteena on, että kotimaan muuttotappio lähes puolittuu viime vuosien kehitykseen verrattuna. Nopea väestönkasvu yhdistettynä työllisyysasteen nousuun (tavoitteena 84 % vuonna 2050) nostaisi työllisten määrää Pohjanmaalla noin 20 prosenttia vuoteen 2050 mennessä. Tämä puolestaan mahdollistaisi noin 16 000 uuden työpaikan syntymisen Pohjanmaalle vuoteen 2050 mennessä.

Taulukko 1 Maakuntastrategian määrälliset seurantamittarit ja tavoitteet

	2010	2015	2020	2024 tai uusin tieto	Tavoite 2029	Tavoite 2050
Väestö						
Väkiluku	172 981	176 894	175 816	178 749	181 300	188 500
Nettomaassamuutto	-455	-580	-878	-963	-500	-500
Nettomaahanmuutto	745	874	809	2 379	1 250	1 200
Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus		54,8 4. korkein	59,2 2. korkein	52,4 5. korkein	Kasvaa ja kolmen parhaan maakunnan joukossa	Kasvaa ja kolmen parhaan maakunnan joukossa
Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden osuus			3,6 15. matalin	3,4 2. matalin	Vähenee ja kolmen parhaan maakunnan joukossa	Vähenee ja kolmen parhaan maakunnan joukossa
Aluetalous						
Bkt/asukas (€)	37 355 107 % koko maan tasosta	38 897 101 % koko maan tasosta	40 232 94 % koko maan tasosta	49 187 (2023) 101 % koko maan tasosta	Vähintään 100 % koko maan tasosta	Vähintään 100 % koko maan tasosta
Teollisuusyritysten tuottavuus (jalostusarvo/htv)			80 521	112 688 6. nopein kasvu 2020–2024	Kasvu kolmen parhaan maakunnan joukossa	Kasvu kolmen parhaan maakunnan joukossa
Työpaikat	78 462	77 291	74 907	80 314 (2023)	84 000	96 500
Työvoima	84 005	85 182	83 359	86 013	88 000	98 000
Työlliset	77 214	76 218	73 717	79 981	83 000	95 000
Työllisyysaste, 18–64-vuotiaat, TK Työssäkäynti, (%)	73,9	73,4	73,2	77,4	78	84
Osaaminen						
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneet 25–34-vuotiaat (%)	39,6	37,9	37,5	36,7	37 %	50 %
Pohjanmaan korkeakouluista valmistuneet, vuosi valmistumisen jälkeen Pohjanmaalla työskentelevien osuus (%)	57,3	56,3	49,4	46,4 (2023)	50 %	60 %
T&k-menot (m€)	195,2 2,9 % bkt:sta	227,4 3,3 % bkt:sta	241,4 3,4 % bkt:sta	330,4 3,6 % bkt:sta	4 % bkt:sta	5 % bkt:sta
Elinympäristö						
Kasvihuonekaasupäästöt per asukas, Hinku-laskenta (t CO _{2e})	12,0	8,8	7,7	6,7 (2023)	Laskee vähintään kuin koko maassa keskimäärin	Päästöt hiilinieluja pienemmät
Tuulivoiman osuus sähköntuotannosta (%)	0,2	5,8	31,3	63,6 (2023)	Kasvaa kestävästi	Kasvaa kestävästi
Erinomaisessa tai hyvässä tilassa olevien pintavesien osuus			Rannikko: 44,4 % Järvet: 6,5 % Joet: 5,2 %			Vesien tila on hyvä

Sandögatan 6 B - Hietasaarenkatu 6 B
PB - PL 174, 65101 Vasa - Vaasa

www.obotnia.fi
info@obotnia.fi

Maakuntastrategian valmisteluprosessi

Maakuntastrategia valmisteltiin avoimella ja vuorovaikutteisella prosessilla, johon viranomaisilla, asiantuntijoilla, elinkeinoelämällä, tiedeyhteisöillä, kansalaisjärjestöillä sekä muilla toimijoilla oli mahdollisuus tuoda omat näkemyksensä. Valmistelun alkuvaiheessa laadittiin osallistumis- ja arviointisuunnitelma, jossa valmisteluprosessi kuvattiin ja kerrottiin, kuinka valmisteluun voi vaikuttaa. Valmisteluun sisältyi myös ns. SOVA-lain mukainen (200/2005) ympäristövaikutusten arviointi.

Keskeisiä työvaiheita prosessissa olivat pohja-aineiston kokoaminen, sidosryhmien ja asukkaiden osallistaminen, vaikutusten arviointi ja ympäristöselostuksen laatiminen sekä strategian kirjoittaminen. Keskeisiä työtä ohjaavia tahoja olivat maakuntahallitus ja maakunnan yhteistyöryhmä.

Sidosryhmillä oli mahdollisuus vaikuttaa valmisteluun kyselyiden, työpajojen sekä kokouskäsittelyiden avulla. Lisäksi sidosryhmillä oli mahdollisuus kommentoida maakuntastrategian luonnosta sen eri vaiheissa ja antaa luonnoksesta virallinen lausunto. Alueen yrityksiltä, korkeakouluilta ja julkisen sektorin toimijoilta keräsimme innovaatioekosysteemiin liittyvää tietoa älykkään erikoistumisen prosessiin kuuluvilla työpajoilla ja kyselyillä.

Asukkaiden näkemyksiä keräsimme järjestöille ja yhdistyksille suunnattujen työpajojen sekä lapsille ja nuorille suunnattujen Vaikuta!-teemapäivien avulla. Nuoria saimme mukaan yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa järjestettyjen visiotyöpajojen avulla. Lisäksi hyödynsimme asukkaiden näkemyksien keräämisessä Pohjanmaan kumppanuusverkostoa.

Maakuntastrategiaa käsiteltiin valmisteluprosessin eri vaiheissa maakuntahallituksessa sekä maakunnan yhteistyöryhmässä. Lisäksi maakuntahallitukselle ja -valtuustolle järjestettiin keskustelutilaisuuksia, joissa luottamushenkilöillä oli mahdollisuus vapaamuotoisemmin keskustella strategiasta. Maakuntastrategia valmisteltiin pääosin vuoden 2025 aikana ja se viedään hyväksyttäväksi maakuntavaltuustoon keväällä 2026. Maakuntastrategian valmistelusta vastaa Pohjanmaan liitto.

SIDOSRYHMÄTYÖSKENTELY

Kaikille avoimet kyselyt ja työpajat

Tulevaisuuskysely, huhti–toukokuu 2024

Tulevaisuustutkailu-työpajat (4 kpl), kesä–elokuu 2024

Tulevaisuustyöpaja I, 29.11.2024

Tulevaisuustyöpaja II, 31.1.2025

Visiokysely, maaliskuu–toukokuu 2025

Strategiatyöpaja I, 12.3.2025

Strategiatyöpaja II, 9.4.2025

Tavoiteluonnoksen kommentointi, lokakuu 2025

Asiakirja nähtävillä ja lausuntopyyntö, 15.12.2025–30.1.2026

Erityiset kohderyhmät

Järjestöt ja yhdistykset

- Järjestötyöpajat (3 kpl), syyskuu 2024

Lapset ja nuoret

- Vaikuta!-teemapäivät
 - Korsnäs 24.11.2023
 - Vöyri 7.3.2024
 - Vöyri 13.3.2025
 - Pietarsaari 6.10.2025
- Visiotyöpajat opiskelijoille yhteistyössä Vaasan yliopiston kanssa, 9.10.2024 ja 7.10.2025

Älykkään erikoistumisen prosessi

Yrityshaastattelut, tammi-kesäkuu 2024

Työpaja tekoälyn soveltamisesta Pohjanmaan valmistavalle teollisuudelle
20.5.2025

Regional Innovation Valley (RIV) -prosessi yhteistyössä korkeakoulujen ja elinkei-
noyhtiöiden kanssa elo-marraskuu/2024

Kokouskäsittelyt

Pohjanmaan maakuntahallitus 14.10.2024

Viranomaisneuvottelu 2.12.2024

SOVA-työryhmä 11.2.2025

Pohjanmaan kumppanuusverkosto 26.3.2025

Koulutuksen neuvottelukunta 27.3.2025

Maakunnan yhteistyöryhmä 1.4.2025

SONet Botnian ohjausryhmä 22.4.2025

Pohjanmaan liiton kulttuurilautakunta 7.5.2025

Ennakointijaos 8.5.2025

Maakuntavaltuuston ja -hallituksen keskustelutilaisuus 9.6.2025

SOVA-työryhmä 26.8.2025

SOVA-työryhmä 17.9.2025

Alkutuotanto maakuntastrategiassa 17.9.2025

Pohjanmaan kumppanuusverkosto 2.10.2025

SOVA-työryhmä 7.10.2025

Ennakointijaos 21.10.2025

SOVA-työryhmä 28.10.2025

Maakunnan yhteistyöryhmä 31.10.2025

Kunnan- ja kaupunginjohtajien kokous 31.10.2025

Maakuntavaltuuston ja -hallituksen keskustelutilaisuus 25.11.2025

Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f 20.11.2025

Pohjanmaan maakuntahallitus 8.12.2025

Pohjanmaan liiton kulttuurilautakunta 10.12.2025

Pohjanmaan maakuntahallitus 23.2.2026

Pohjanmaan maakuntahallitus 16.3.2026

Pohjanmaan maakuntahallitus 13.4.2026

Pohjanmaan maakuntavaltuusto 27.4.2026

Yritteliäs Pohjanmaa

Painopiste 1. Monipuolinen ja uudistuva elinkeinoelämä

- Luomme parhaat edellytykset yrittäjyydelle ja Pohjanmaan yritykset investoivat, uudistuvat ja kasvavat.
- Vahvistamme Pohjanmaan vetovoimaa investointien ja osaavan työvoiman suhteen.
- Sujuvilla yhteyksillä ja kuljetusketjuilla vahvistamme yritysten kilpailukykyä.
- Luomme edellytyksiä alkutuotannon kestäville innovaatioille.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvoaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Puhtaan siirtymän energia- ja teollisuusinvestoinnit edistävät päästöjen vähentämistä. + Ekologisesti kestävä liikennejärjestelmän avulla voidaan vähentää päästöjä. + Alkutuotannon kestävä innovaatiot vähentävät maa- ja metsätalouden päästöjä. + Maa- ja metsätalouden bio- ja kiertotalousratkaisut vähentävät ravinnekuormitusta vesistöihin, mikä edistää vesien tilan parantamista. + Osaavan työvoiman houkuttelu tuo keskuksiin ja kyliin uusia asukkaita. Tämän seurauksena palvelut säilyvät keskustoissa, millä on positiivisia vaikutuksia aluerakenteeseen. Koko alue pysyy asuttuna, mikä parantaa huoltovarmuutta sekä tuottaa lisää yrityksiä ja toimeliaisuutta. + Alkutuotannon huoltovarmuus lisää elinvoimaa erityisesti kaupunkirakenteen ulkopuolella maaseutumaisessa ympäristössä. <p>Negatiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Teollisilla investoinneilla saattaa olla kielteisiä ympäristövaikutuksia muun muassa erilaisten päästöjen, lisääntyneen liikenteen ja meluhaitan muodossa. 	<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Kun yritykset investoivat ja uudistuvat, syntyy kasvua ja uusia työpaikkoja ja verotulot lisääntyvät. + Uusien investointien ja osaavan työvoiman houkuttelu luo edellytyksiä talouskasvulle. + Sujuvat yhteydet ja kuljetusketjut edistävät elinkeinoelämän kilpailukykyä. + Alkutuotannon kestävä innovaatiot edistävät alkutuotannon taloudellista kannattavuutta ja ruokaturvaa. + Monipuolinen elinkeinoelämä lisää aluetalouden resilienssiä. <p>Negatiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jos investoinnit toteutuvat isossa mittakaavassa, kilpailu työvoimasta saattaa kiristyä, millä saattaa olla kasvua hidastavia vaikutuksia muille yrityksille ja toimialoille. 	<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> + Elinkeinoelämän investoinnit ja kasvu parantavat asukkaiden työllisyyttä, toimeentuloa ja siten myös hyvinvointia. + Monipuolistuva elinkeinoelämä luo uusia työmahdollisuuksia myös ulkomaalaistaustaiselle väestölle. + Ulkoisen ja sisäisen saavutettavuuden paraneminen edistää maakunnan eri osissa asuvien asukkaiden yhdenvertaisuutta. + Alkutuotannon kestävä innovaatiot edistävät maaseutualueiden suotuisaa kehitystä. <p>Negatiiviset vaikutukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suuri alueelle muuttajien määrä saattaa aiheuttaa paikoittain asuntopulaa ja palvelujen pullonkauloja. - Muualta alueelle muuttaneiden keskuudessa saattaa ilmetä sosiaalisia ongelmia, mikäli kotouttamis- ja asettautumispalvelut eivät toimi riittävän hyvin. - Kehittämistoiminta kohdistuu suurelta osin miesvaltaisille aloille, mikä ei edistä sukupuolten välistä tasa-arvoa.

Painopiste 2. Kohti tulevaisuuden kärkiä

- Luomme uutta kilpailuetua uuden osaamisen ja innovaatioiden avulla automaation, dataan perustuvan arvonluonnin, energiateknologian ja kiertotalouden aloilla.
- Parannamme pk-yritysten innovaatio- ja kilpailukykyä ja vahvistamme suurten globaalien yritysten kykyä toimia alueen ekosysteemissä.
- Monipuolistamme Pohjanmaan taloutta vihreillä investoinneilla.
- Suuntaamme alueen teollisuuden uusille kansainvälisille vahvuusalueille.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset: + Uusi teknologia ja digitaaliset ratkaisut kehittävät yritysten prosessien energiatehokkuutta ja voivat vähentää päästöjä. + Kiertotalouden ratkaisuihin liittyvä jätteen ja hukan minimointi, uudelleenkäyttö sekä kierrätys vähentävät ympäristöön kohdistuvaa räsistä ja neitseellisten raaka-aineiden käyttöä. + Vihreän siirtymän investointeihin liittyvällä vapaaehtoisella ekologisella kompensatiolla ja ennallistamisella on positiivisia ekologisia vaikutuksia. + Uudet teollisuusinvestoinnit merkitsevät toteutuessaan merkittävää määrää uusia asukkaita alueelle. Tällä on merkittäviä yhdyskuntarakenteellisia vaikutuksia, jotka ovat positiivisia, mikäli yhdyskuntarakennetta ja liikkumista kehitetään kestävästi.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Vihreän siirtymän investoinneilla voi olla negatiivisia vaikutuksia luonnonympäristöön, ekologisiin yhteyksiin, kulttuuriympäristöön (ml. vielä löytymättömät muinaisjäännekohteet) ja aluerakenteeseen.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + TKI-investointien ja teollisten investointien avaamat uudet liiketoimintamahdollisuudet luovat alueelle uusia yrityksiä, työpaikkoja, tuote- ja palveluinnovaatioita sekä taloudellista kasvua. + Yritysten automaatioasteen nouseminen ja edistyneiden tuotantomenetelmien kehittäminen parantavat yritysten tuottavuutta ja taloudellista kannattavuutta. Tuottavuuden kasvu vähentää työvoimapulaa. + Tekoälyn ja massadatan tehokkaasta hyödyntämisestä on mahdollista kehittää merkittävä kilpailuetu markkinoilla. + Kiertotaloudessa materiaaleihin sitoutunut arvo säilyy pitkään yhteiskunnassa, joten talouskasvun riippuvuus luonnonvarojen kulutuksesta vähenee. + Uusien energiaratkaisujen simulointi, testaus ja pilotointi työllistävät alueen tutkimus- ja oppilaitoksia ja lisäävät alueen osaamisvarantoa. + Hiilikädenjäljen kasvattamisella on positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Digitalisaatio, automaatio ja tekoäly saattavat syrjäyttää ihmistyövoiman käyttöä. - Kyberturvallisuuteen liittyvillä uhilla voi olla merkittäviä negatiivisia taloudellisia vaikutuksia. - Monet puhtaan teollisuuden investoinnit ja yleinen digitalisoituminen lisäävät tarvetta kasvattaa sähköntuotantoa, parantaa siirtoverkkoja sekä varastoida sähköä, mikä saattaa nostaa sähkön kuluttajahintoja.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Elinkeinoelämän investoinnit ja kasvu parantavat asukkaiden työllisyyttä, toimeentuloa ja siten myös hyvinvointia. + Innovaatiotoiminnan ja teollisten investointien mahdollistama taloudellinen kasvu parantaa välillisesti edellytyksiä kehittää mm. hyvinvointipalveluita sekä asukkaiden elinoloja ja viihtyvyyttä. + Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio voi edistää investointien sosiaalista hyväksyttävyyttä.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Osaamisen merkityksen ja digitalisaation lisääntyessä osa väestöstä saattaa syrjäytyä työelämästä. - Uusiutuvan energian tuotannolla voi olla negatiivisia vaikutuksia elinympäristön viihtyisyyteen. - Sähkön käytön lisääntymisestä seuraava mahdollinen sähkön hinnan nouseminen saattaa aiheuttaa energiaköyhyyttä.</p>

Yhteisöllinen Pohjanmaa

Painopiste 3. Moninainen yhteiskunta

- Parannamme nuorten, ikääntyneiden, ulkomaalaistaustaisten ja täsmätyökykyisten työllisyyttä.
- Luomme edellytyksiä kaksisuuntaiselle kotoutumiselle.
- Ehkäisemme digitalisoitumisen aiheuttamaa syrjäytymistä.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset: + Hyvinvoivilla asukkailla on voimavaroja huolehtia ympäristöstään. + Hyvin toimivilla digitaalisilla palveluilla on positiivisia ekologisia vaikutuksia mm. liikkumisen tarpeen vähenemisen takia. + Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen alueelle edistää positiivista väestökehitystä ja palvelujen turvaamista eri puolilla Pohjanmaata.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Epäonnistuminen yhdyskuntasuunnittelussa saattaa lisätä alueiden välistä segregatiota.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Työllisten määrän kasvu lisää verotuloja. + Työllistyminen nostaa kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. + Syrjäytymistä ehkäisemällä saadaan aikaan merkittäviä säästöjä + Jatkuva oppiminen ja uudenlaiset opiskelumahdollisuudet voivat parantaa työvoiman tuottavuutta ja siten taloudellista kasvua. + Hyvin toimivilla digitaalisilla palveluilla on mahdollista saada aikaan merkittäviä säästöjä. + Maahanmuuttajien työllisyydellä ja yrittäjyydellä on merkittäviä positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia. + Onnistuneen kotoutumisen avulla säästetään sosiaaliuissa ja saadaan enemmän verotuloja työllistymisen kautta. + Moninaiset työyhteisöt ovat tuottavampia ja lisäävät innovatiivisuutta.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Monet painopisteen toimet lisäävät julkisen talouden kustannuksia lyhyellä aikavälillä. Jotta säästöjä syntyy pitkällä aikavälillä, on toimien oltava vaikuttavia.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Osallistuminen työmarkkinoille ja koulutukseen sekä onnistunut kotoutuminen lisäävät hyvinvointia. + Jatkuva oppiminen ja uudenlaiset opiskelumahdollisuudet, kuten monimuoto-opiskelu, parantavat koulutuksen saavutettavuutta ja asukkaiden yhdenvertaisuutta. + Yhteisöllisyyden ja väestöryhmien keskinäisen ymmärryksen vahvistaminen vähentää väestöryhmien välisiä ristiriitoja ja vastakkainasettelua. + Verkkopalvelujen helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden sekä digitaitojen parantaminen vähentää eriarvoisuutta digitalisoituvassa maailmassa.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Tehoton, tuloksiin johtamaton aktivointi ja osallistaminen saattaa lisätä turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä.</p>

Painopiste 4. Merkityksellinen ja turvallinen arki

- Luomme edellytyksiä kansalaistoiminnan uudistumiselle.
- Parannamme kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen saatavuutta, saavutettavuutta ja esteettömyyttä.
- Parannamme asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Vahvistamme henkistä kriisinkestävyttä.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset: + Hyvinvoivilla ja yhteisönsä kiinnittyvillä asukkailla on voimavaroja huolehtia ympäristöstään. + Aktiivinen kansalaistoiminta saattaa lisätä kiinnostusta elinympäristön kehittämiseen. + Asukkaiden osallistuminen alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen tuo asukkaiden todelliset tarpeet esille, mikä saattaa kehittämistyön vaikuttavuutta.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset:</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Ennaltaehkäisevä työ vähentää pitkällä aikavälillä yhteiskunnan kustannuksia ja nostaa työllisyysastetta ja siten verotuloja. + Järjestöjen ja yhdistysten toimintaa kehittämällä vahvistetaan ennaltaehkäisevää työtä. + Osallisuuden kokemuksen vahvistuminen parantaa alueen pitovoimaa ja asukkaiden sitoutumista alueeseen, mikä edistää työvoiman saatavuutta ja siten taloudellista kasvua ja verotulojen suotuisaa kehitystä.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Ennaltaehkäisevä työ lisää julkisen talouden kustannuksia lyhyellä aikavälillä. Jotta säästöjä syntyy pitkällä aikavälillä, on työn oltava vaikuttavaa.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Asukkaiden hyvinvointi, osallisuus, viihtyvyys ja vastuu yhteisöistä paranevat. + Asukkaiden eriarvoisuus vähenee, kun palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta parannetaan. + Kulttuuri-, liikunta- ja luontopalvelujen kehittäminen edistää asukkaiden koettua hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää siten “raskaiden” sote-palvelujen tarvetta, mikä tuo myös taloudellisia säästöjä. + Liikunta- ja kulttuuripalveluilla on merkittävä rooli maahanmuuttajien kotoutumisessa. + Kriisinsietokyvyn vahvistaminen saattaa lisätä turvallisuuden tunnetta, yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Tehoton, tuloksiin johtamaton aktivointi ja osallistaminen saattaa lisätä turhautumista ja epäsosiaalista käytöstä. - Kriiseistä ja varautumisesta puhuminen voi lisätä asukkaiden ahdistusta.</p>

Ympäristövastuullinen Pohjanmaa

Painopiste 5. Ennakoiva ja osallistava ote vihreään siirtymään

- Rakennamme oikeudenmukaista vihreää siirtymää.
- Ennakoimme ja pienennämme ilmatoriskeitä ja niiden vaikutuksia.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset: + Uusiutuvan energian käytön ja energiatehokkuuden lisääminen vähentää merkittävästi hiilidioksidipäästöjä ja tekee maakunnan energijärjestelmästä entistä kestävämmän. + Vapaaehtoisten ekologisten kompensatioiden käyttö voi parantaa luonnonympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta. + Ilmatorisken ennakointi ja pienentäminen vähentää ilmastonmuutoksen vaikutuksia elinympäristöön. + Energiainvestointien toteuttaminen lisää erityisesti maaseutuvaltaisten alueiden elinvoimaisuutta; uusien yritysten syntymistä, työllistymismahdollisuuksia ja tulovaikutuksia</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Lisääntyneellä tuuli- ja aurinkovoiman tuotannolla, voimansiirrolla ja energian varastoinnilla on myös negatiivisia ekologisia vaikutuksia mm. yhtenäisten metsäalueiden pirstoutumisen ja ekologisten yhteyksien katkeamisen takia. Negatiivisia vaikutuksia saattaa olla myös asumiseen ja muuhun alueidenkäyttöön esim. pirstoutuvan kylärakenteen ja rakentamisen rajoitusten takia. - Metanolin ja vedyn tuotannossa hukkalämpö voi aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia vesistöihin. - Uusiutuvien energiaratkaisujen komponenttien valmistus ja raaka-aineiden hankinta ei aina tapahdu ekologisesti tai sosiaalisesti kestävällä tavalla.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Uusiutuvan energian tuotannon lisääminen luo pohjaa uudelle yritystoiminnalle ja kasvulle. + Kansainvälisten investointien edellytyksenä on entistä useammin kestävien energiaratkaisujen tehokas hyödyntäminen. + Energiatehokkuuden parantaminen vähentää kustannuksia ja parantaa toiminnan taloudellista kannattavuutta. + Hukkalämpöä voidaan hyödyntää esimerkiksi lämmityksessä. + Uudet tuulivoima-alueet tuovat kunnille ja maanomistajille tuloja sekä työpaikkoja erityisesti rakennusvaiheessa. + Uusiutuvaa ja omavaraista energiatuotantoa tukevat ratkaisut edistävät riippumattomuutta ulkopuolisesta energiasta. + Ilmastonmuutoksen torjunta ja siihen sopeutuminen tehostavat varautumista ja siten vähentävät pitkällä aikavälillä esimerkiksi sään ääri-ilmiöistä aiheutuvia kustannuksia.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Ilmastonmuutoksen hillinnästä aiheutuu lyhyen aikavälin kustannuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti. - Voimansiirrolla ja teillä voi olla kielteisiä vaikutuksia maa- ja metsätalouteen. - Tuulivoimalat saattavat laskea vaikutusalueella olevien kiinteistöjen arvoa.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset: + Ilmastotoimenpiteet voivat lisätä asukkaiden turvallisuuden tunnetta ja luottamusta julkiseen hallintoon. + Jotkut tuulivoimayhtiöt maksavat ”kylärahaa” kylän kehittämiseksi. + Monilla ilmatoriskeilla on negatiivisia terveysvaikutuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti. Riskien pienentäminen edistää siis väestön hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset: - Ekologisen kestävyyskriisin ratkaisemisen sosioekonomiset vaikutukset eivät jakaudu tasaisesti, mikä saattaa heikentää asukkaiden luottamusta yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen. - Uusiutuvan energiantuotannon maisemavaikutukset saattavat heikentää asukkaiden viihtyvyyttä. - Osa asukkaista kokee tuulivoimasta aiheutuvan äänen häiritseväksi. - Tuulivoimapuistot sijoitetaan usein hiljaisille ja pimeille alueille sekä virkistyskäytössä oleville alueille, jolloin näiden alueiden määrä vähenee.</p>

Painopiste 6. Kestävä elinympäristö ja hyvinvoiva luonto

- Luomme edellytyksiä kestäväälle alue- ja yhdyskuntarakenteelle ja liikennejärjestelmälle.
- Hyödynämme luonnonvaroja kestävästi.
- Sitoutamme eri toimijoita luonnon monimuotoisuutta ja vesien hyvää tilaa edistäviin toimenpiteisiin.

Ekologiset vaikutukset Alue- ja yhdyskuntarakenteelliset vaikutukset	Taloudelliset vaikutukset	Sosiaaliset, kulttuuriset ja tasa-arvovaikutukset
<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <p>+ Yhtenäinen yhdyskuntarakenne sekä alueidenkäytön ja liikenteen parempi yhteensovittaminen voi vähentää liikkumisen tarvetta, minkä seurauksena päästöt vähenevät.</p> <p>+ Joukkoliikenteen ja vaihtoehtoisten liikennemuotojen käytön lisääntyminen vähentää yksityisautoilun tarvetta ja vähentää päästöjä.</p> <p>+ Vähähiiliset, modernit liikenneratkaisut vähentävät päästöjen määrää.</p> <p>+ Kiertotalouden ratkaisuihin liittyvä jätteen ja hukan minimointi, uudelleenkäyttö sekä kierrätys vähentävät ympäristöön kohdistuvaa rasiutusta ja neitseellisten raaka-aineiden käyttöä.</p> <p>+ Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen ja vesien ekologisen tilan parantaminen turvaa toimivat ekosysteemit.</p> <p>+ Yhtenäinen viherrakenne yhdyskuntien sisällä voi vahvistaa luonnon monimuotoisuutta, mikä lisää ekologista resilienssiä.</p> <p>+ Luonnon monimuotoisuuden edistämällä sekä vapaaehtoisella ekologisella kompensatiolla ja ennallistamisella on merkittäviä positiivisia ekologisia vaikutuksia.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset:</p>	<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <p>+ Kestävämpi yhdyskuntarakenne on määritelmänsä mukaan myös taloudellisesti kestävä (työpaikkojen, palvelujen ja vapaa-ajan harrastusten saavutettavuus, ilmastohaasteisiin sopeutuminen).</p> <p>+ Liikennejärjestelmän kehittäminen parantaa yritysten toimintaedellytyksiä ja vaikuttaa myönteisesti niiden taloudelliseen tulokseen.</p> <p>+ Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja vesien ekologisen tilan parantaminen turvaa ekosysteemipalvelut.</p> <p>+ Luonnon monimuotoisuutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä edistävät hankkeet lisäävät Pohjanmaan vetovoimaa paitsi viihtyisänä asuin- ja matkailumaakuntana myös kilpailukykyisenä yritysten sijaintialueena.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset:</p> <p>- Luonnon monimuotoisuutta ja vesien tilaa edistävästä toimista aiheutuu lyhyen aikavälin kustannuksia, jotka eivät jakaudu tasaisesti.</p>	<p>Positiiviset vaikutukset:</p> <p>+ Kestävä yhdyskuntarakenne on yhdenvertainen.</p> <p>+ Alueidenkäytön ja liikenteen yhteensopivuus parantaa palvelujen saavutettavuutta ja esteettömyyttä.</p> <p>+ Hyvinvoiva luonto luo voimavaroja ja hyvinvoinnin edellytyksiä asukkaille.</p> <p>+ Viheraluerakenteiden kehittäminen lisää asukkaiden viihtyvyyttä ja hyvinvointia.</p> <p>+ Yhtenäinen viherrakenne lisää virkistysalueiden saavutettavuutta.</p> <p>+ Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen saattaa tuottaa elämyksellisempiä viheralueita.</p> <p>Negatiiviset vaikutukset:</p> <p>- Ekologisen kestävyyskriisin ratkaisemisen sosioekonomiset vaikutukset eivät jakaudu tasaisesti, mikä saattaa heikentää asukkaiden luottamusta yhteiskunnan oikeudenmukaisuuteen.</p> <p>- Kestävästi eheä yhdyskuntarakenne saattaa johtaa siihen, että yksilön mahdollisuudet valita itse asuinpaikkansa vähenevät.</p>